

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Νομικός Πολιτισμός

Διπλωματική εργασία

*« Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ
FACTORING, ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ »*

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Σοφία Γ. Καϊάφα

AM 7111M015

Επιβλέπων καθηγητής Ελευθέριος Βόγκλης

Τριμελής Επιτροπή

Ελευθέριος Βόγκλης

Μάχη Σκαλτσά – Μαρκαντωνάτου

Σοφία Αδάμ

Λέκτορας

Καθηγήτρια

Καθηγήτρια

Τμήμα Δημόσιας

Τμήμα Δημόσιας

Τμήμα Δημόσιας

Διοίκησης

Διοίκησης

Διοίκησης

Αθήνα 29-4-2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
Abstract	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	10
FACTORING, ΜΙΑ ΝΕΑ ΜΟΡΦΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	10
1.1 Η τεχνική του factoring	11
1.2 Τα είδη factoring	15
1.2 Η οικονομική σημασία του factoring	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	28
<i>Η ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ FACTORING, ΣΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΔΙΚΑΙΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ</i>	28
2.1 Το factoring στο δίκαιο των Η.Π.Α.	30
2.2 Το Factoring στο Αγγλικό δίκαιο	31
2.3 Το Factoring στο Γερμανικό δίκαιο	32
2.4 Το Factoring στο Γαλλικό δίκαιο	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	34
<i>Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ FACTORING</i>	34
3.1 Ο Ν.1905/1990	35
3.2 Άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις για το factoring.....	41
3.3 Νομικός χαρακτηρισμός της σύμβασης.	43
3.4 Ο θεσμός της εκχώρησης στο Ελληνικό δίκαιο	48
3.4.1 Αιτία της εκχώρησης των απαιτήσεων	50
3.4.2. Η έννοια των σχετικών υπηρεσιών	51
3.4.3 Η εκχώρηση απαιτήσεων στον πράκτορα με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής	51
3.4.4 Η εξουσιοδότηση στον πράκτορα για την είσπραξη των απαιτήσεων.....	52
3.4.5 Η χρηματοδότηση του προμηθευτή με προεξόφληση των απαιτήσεων	53
3.4.6 Η λογιστική και νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων και η διαχείρισή τους.	53
3.4.7 Η ολική ή μερική κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή.....	54
3.5 Υποχρεώσεις και δικαιώματα του πράκτορα και του προμηθευτή.....	55
3.5.1. Η σχέση μεταξύ πράκτορα και τρίτου-οφειλέτη.....	58

3.5.2 Ο οφειλέτης στη σύμβαση.....	59
3.5.3. Η αναγγελία στη σύμβαση	59
3.6 Η λύση της σύμβασης	60
3.6.1 Λύση της σύμβασης με τακτική καταγγελία	61
3.6.2 Η λύση της σύμβασης με έκτακτη καταγγελία	62
3.6.3 Η λύση της σύμβασης λόγω θανάτου ή πτώχευσης.....	63
3.6.4 Συνέπειες της καταγγελίας.....	63
3.7 Δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων του Α.Κ.....	66
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	70

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στη διεθνή συναλλακτική και οικονομική ζωή, με την αλματώδη πιστωτική επέκταση των επιχειρήσεων, η οποία εκφράζεται κυρίως σε πωλήσεις με δόσεις, ο πιστωτικός κίνδυνος, τα προβλήματα που προκύπτουν από την χρηματοοικονομική διαχείριση των απαιτήσεων, αλλά και οι αδυναμίες εξασφάλισης ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, οδήγησε στην ανάγκη εξεύρεσης σύγχρονων συστημάτων, αλλά και μεθόδων διευκόλυνσης των συναλλαγών.

Με την άνοδο του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής και κυρίως με την Βιομηχανική Επανάσταση, τόσο στην Αμερική όσο και στην Αγγλία, διαπλάθηκαν και αναπτύχθηκαν νέες μορφές συμβάσεων, οι οποίες κατά την δεκαετία του 1950, μεταφέρθηκαν και εφαρμόστηκαν στις χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης.

Ο θεσμός, της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, factoring, αναπτύχθηκε για να καλύψει τις ανάγκες και τα προβλήματα των επιχειρήσεων, που άρχισαν να προκύπτουν από την παροχή πάσης φύσεως πιστωτικών διευκολύνσεων στους πελάτες τους. Συνδέθηκε, με την αιχμή της νέας βιομηχανικής παραγωγής, αλλά και με την νομική κατοχύρωση των σχετικών εργασιών.

Ο θεσμός, της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, factoring, δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αναθέτουν την χρηματοοικονομική διαχείριση των απαιτήσεών τους σε εξειδικευμένα χρηματοδοτικά ιδρύματα με τρόπο ασφαλή και λειτουργικό.

Abstract

In international trading and economic life, with the rapid expansion of credit business, which is mainly expressed in installment sales, credit risk, problems arising from the financial management requirements, and the failure to provide liquidity to businesses, led to the need for modern systems, and methods of facilitating trade.

With the rise of the capitalist mode of production and especially with the Industrial Revolution, both in America and in England, developed new forms of contracts, which in the 1950s, moved and applied to the countries of continental Europe.

Factoring developed to meet the needs and problems of the companies that started to arise from providing any kind of credit facilities to their customers. Connected with the cutting edge of new industrial production, but also to the legal recognition of the work.

Factoring, enables companies to outsource the financial management of their needs to specialized financial institutions with a safe and functional way.

Factoring is a contract between an agent's business requirements, bank or special limited company (agent or factor) and a commercial business or trader or merchant, natural person (the supplier).

Content of the Convention, is the assignment of receivables of the supplier's agent and the power of the latter to take over management, accounting, collection of receivables on credit, financing of their value, to cover credit risk and legal monitoring by Customer

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τεχνολογική ανάπτυξη, η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, η διεθνοποίηση των συναλλαγών, συντέλεσαν στην αυξανόμενη ανάγκη εξεύρεσης σύγχρονων συστημάτων και μεθόδων διευκόλυνσης των συναλλαγών των επιχειρήσεων.

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, factoring, έχει προσλάβει μεγάλη έκταση τόσο στη διεθνή συναλλακτική πρακτική όσο και στον ελληνικό χώρο.

Είναι εμπορική δραστηριότητα, κυρίως τραπεζική εργασία, η οποία αναπτύσσεται τα τελευταία έτη με ολοένα και πιο γρήγορους ρυθμούς. Είναι μια δέσμη χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, που απευθύνεται σε επιχειρήσεις που πωλούν τις υπηρεσίες τους ή τα προϊόντα τους, με βραχυπρόθεσμη πίστωση σε πελάτες με επαναληπτική αγοραστική συμπεριφορά.¹

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, factoring, είναι μια σύμβαση χρηματοδότησης, μεταξύ ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων, τράπεζα ή ειδική ανώνυμη εταιρεία, (πράκτορας ή factor) και μιας εμπορικής επιχείρησης ή επιτηδευματία ή εμπόρου φυσικού προσώπου, (προμηθευτής).

Περιεχόμενο της σύμβασης, αποτελεί η εκχώρηση των απαιτήσεων του προμηθευτή στον πράκτορα και η εξουσία του τελευταίου να αναλάβει τη διαχείριση, τη λογιστική παρακολούθηση, την είσπραξη των επί πιστώσει απαιτήσεων, τη χρηματοδότηση επί της αξίας τους, την κάλυψη πιστωτικού κινδύνου και τη νομική παρακολούθηση κατά των πελατών της.²

Ο προμηθευτής, συνήθως μικρομεσαία επιχείρηση, προκειμένου να ενισχύσει την ρευστότητά του, διαθέτει στην εταιρεία πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, factoring, τις βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις της έναντι των πελατών της, εκχωρώντας ουσιαστικά σε αυτήν την ευθύνη είσπραξης των επιχειρηματικών απαιτήσεων.

Ο πράκτορας, αποκτά την απαίτηση του προμηθευτή, καταβάλλοντας συνήθως αμέσως το μέγιστο μέρος της αξίας της στην επιχείρηση του προμηθευτή. Επιμελείται την είσπραξή της, γενικά την διαχειρίζεται και επωμίζεται την λογιστική της

¹ Σ. Ψυχομάνη, *To factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 5-6

² Β.Β. Βάθης, *Η σύμβαση factoring*, Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, Αθήνα 1995, σελ.15-16

παρακολούθηση. Συγχρόνως, συλλέγει πληροφορίες σχετικά με την οικονομική κατάσταση των πελατών του προμηθευτή και δίνει συμβουλές στον προμηθευτή για την παροχή και το ύψος της πιστώσεως προς τους τελευταίους.

Συνεπώς, η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, factoring, δεν είναι απλώς μία μορφή χρηματοδότησης έναντι των απαιτήσεων του προμηθευτή, αλλά επιπλέον, προσφέρει στον προμηθευτή τη δυνατότητα να αυξήσει το κεφάλαιο κινήσεως της επιχείρησής του, στοιχείο αναγκαίο και σημαντικό για την ανάπτυξή της, του παρέχει την δυνατότητα κάλυψης από το κίνδυνο αφερεγγυότητας των πελάτων του, τον απαλλάσσει, από την επίπονη απασχόληση της είσπραξης από δύσκολους ή δύστροπους πελάτες.³

Στη σύγχρονη βιβλιογραφία, μπορεί κάποιος να βρει μια σειρά από ορισμούς οι οποίοι οριοθετούν και περιγράφουν με εννοιολογική σαφήνεια αλλά και ολοκληρωμένα, την έννοια της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων.

Ο Β. Γαλάνης, ορίζει την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, ως την διαδικασία κατά την οποία οι επιχειρήσεις εκχωρούν ή πωλούν την ευθύνη είσπραξης των απαιτήσεων του προμηθευτή-εκχωρητή, ο πράκτορας, αναλαμβάνει την υποχρέωση να αξιολογεί τη φερεγγυότητα των οφειλετών, να προστατεύει κατά του πιστωτικού κινδύνου, να παρέχει εγγυήσεις, να παρακολουθεί τη λογιστική διαχείριση και βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση μέσω της προεξόφλησης των εκχωρούμενων απαιτήσεων.⁴

Ο Γ. Κόντος, ως ένα σύγχρονο θεσμό εμπορίου, που δίνει την δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αναθέτουν σε εξειδικευμένα χρηματοδοτικά ιδρύματα την είσπραξη των απαιτήσεών τους.⁵

Ενώ ο Ι. Αποστολόπουλος, αναφερόμενος στις υπηρεσίες που προσφέρει ο πράκτορας, τις προσδιορίζει ως, τη διαχείριση-λογιστική παρακολούθηση και είσπραξη της απαίτησης, όταν αυτή ωριμάσει, τη δανειοδότηση-χρηματοδότηση, την αξιολόγηση της φερεγγυότητας, ελέγχοντας την πιστοληπτική ικανότητα του πελάτη και την κάλυψη-ανάλυση του πιστωτικού κινδύνου.⁶

³ Μ. Α. Αλεξανδρίδης, *Χρηματοδοτική Διαχείριση*, Εκδόσεις σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα 2004, σελ. 120-121

⁴ Β. Π. Γαλάνης, *Leasing, Factoring, Forfeiting, Franchising, Venture Capital. Η λειτουργία των σύγχρονων χρηματοοικονομικών θεσμών στη χώρα μας*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2000, σελ.89

⁵ Γ. Κόντος, *Λογιστική Τραπεζών και Εταιρειών Leasing και Factoring*, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα 2007, σελ. 313

⁶ Ι. Ν. Αποστολόπουλος, *Ειδικά Θέματα Χρηματοδοτικής Διοικήσεως. Μέθοδοι-Εργαλεία-Εφαρμογές*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλη, Αθήνα 2007, σελ. 331

Στη διεθνή βιβλιογραφία, ο ορισμός του factoring δίνεται ως εξής: Factoring is a mix of services. The factor purchases the trade debts of a commercial concern, the client. These debts are evidenced by the invoices which the client raises on customers for goods and services provided on open credit. The factor in a full service situation will provide a computerized sales, ledger service, will usually, though not always, provide credit protection against the risk that customers will not pay and will collect the debts on an open and disclosed basis for customers.⁷

Το θεσμικό πλαίσιο, τέθηκε από τον έλληνα νομοθέτη με τον ν. 1905/1990, ωστόσο, περιορίστηκε στο να θέσει το πλαίσιο για την οργανωμένη λειτουργία της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, factoring, στο να διασφαλίσει τη φερεγγυότητα των φορέων που θα ασχοληθούν με αυτή και στο να θεσπίσει δημόσιες ενισχύσεις ή φορολογικά πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη του θεσμού. Έτσι, στην πράξη γεννήθηκαν ποικίλα νομικά προβλήματα, καθώς η νέα αυτή μορφή συμβάσεως έτυχε μιας γενικότερης νομοθετικής αντιμετώπισης, η οποία με βάση τα νομικά κριτήρια, δεν είναι σε όλα τα σημεία της παρά τις συνεχείς νομοθετικές επεμβάσεις, απαραίτητη και εύστοχη.⁸

Ο Ν. 1905/1990, δεν διαφέρει σημαντικά από εκείνον της παραγράφου 2 του άρθρου 1 της συμβάσεως για το διεθνές factoring που υιοθετήθηκε στη διεθνή συνδιάσκεψη της Ottawa.

Σε αντίθεση με την Ελλάδα, σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η σύμβαση factoring, δεν έχει αποτελέσει ακόμη και μέχρι σήμερα αντικείμενο ρύθμισης κάποιου ειδικού νόμου. Λόγω της έλλειψης ειδικής νομοθετικής ρύθμισης, η νομολογιακή αντιμετώπιση των διαφόρων ζητημάτων που αναφέρονται, στηρίζεται στους γενικούς κανόνες του αστικού και του εμπορικού δικαίου.

Αντικείμενο της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας, είναι η εφαρμογή τόσο από οικονομική όσο και από νομική άποψη αυτού του σύγχρονου θεσμού του εμπορίου, η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, factoring.

Στο πρώτο κεφάλαιο, θα αναπτυχθεί η λειτουργία του θεσμού από τεχνική και οικονομική άποψη .

⁷ Dav. Hawkins, *The Business of Factoring. A Guide to Factoring and Invoice Discounting*, London 1993, McGraw-Hill Book Company

⁸ Α. Σ. Γεωργιάδης, *Νέες Μορφές Συμβάσεων της Σύγχρονης Οικονομίας. Leasing-Factoring-Forfaiting-Franchising*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθίνα-Κομοτηνή 1998, σελ.109-110

Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα παρουσιάσουμε το νομικό πλαίσιο του θεσμού σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα διερευνηθούν τα θεσμικά και νομικά χαρακτηριστικά του θεσμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

FACTORING, ΜΙΑ ΝΕΑ ΜΟΡΦΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Το factoring, ή πρακτόρευση επιχειρηματικών απαιτήσεων, είναι ένας δυναμικός θεσμός που συνεχώς εμπλουτίζει αλλά και διευρύνει τη δέσμη των υπηρεσιών που προσφέρει, προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες της σύγχρονης επιχείρησης. Είναι μια σύμβαση, που παρουσιάζει μεγάλη ευελιξία προκειμένου τα συμβαλλόμενα μέρη να μπορούν να την προσαρμόσουν τόσο στις ανάγκες τους, όσο και στις ιδιαίτερες συνθήκες της αγοράς.⁹

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, factoring, είναι μια σύμβαση, μεταξύ ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων, που είναι είτε τράπεζα είτε ειδική ανώνυμη εταιρεία, συνήθως θυγατρική τράπεζας, και μιας επιχείρησης, εμπορικής εταιρείας ή και φυσικού προσώπου, που επαγγελματικά ασχολείται με την πώληση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών. Μια εταιρεία ή τράπεζα factoring, αγοράζει το μεγαλύτερο μέρος των απαιτήσεων του πελάτη-πωλητή, που εκχωρούνται σε αυτή και προέρχονται από την επί πιστώσει πώληση εμπορευμάτων ή την παροχή υπηρεσιών, προσφέροντας μια δέσμη υπηρεσιών όπως χορήγηση προκαταβολών, κάλυψη πιστωτικού κινδύνου, έλεγχο φερεγγυότητας αγοραστών, λογιστική παρακολούθηση και είσπραξη απαιτήσεων.¹⁰

Ο πιστωτικός κίνδυνος όπως και οι αδυναμίες εξασφάλισης ρευστότητας, είναι μερικά από τα πιο σημαντικά προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις σήμερα. Οι εταιρείες factoring, αφού αξιολογήσουν την πιστοληπτική ικανότητα των οφειλετών της κάθε επιχείρησης, παρέχουν μια δέσμη υπηρεσιών, προεξοφλούν άμεσα το προσυμφωνηθέν ποσοστό της αξίας των απαιτήσεων, όπως για παράδειγμα, απαιτήσεων που προέρχονται από τιμολόγια ή πιστωτικές κάρτες κ.ά., με αποτέλεσμα να βελτιώνεται άμεσα η ρευστότητα της επιχείρησης.

⁹ Β. Βάθης, ό.π., σελ.25

¹⁰ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ 109-112

Παράλληλα, οι εταιρείες factoring, διαχειρίζονται τον λογαριασμό των πελατών της επιχείρησης, επιτυγχάνοντας την περιοδική ενημέρωση της εταιρείας για το σύνολο των κινήσεων των οφειλετών της με άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο, αποτέλεσμα του οποίου είναι η μείωση του λειτουργικού κόστους διαχείρισης των απαιτήσεων.

Η σύμβαση factoring, καταρτίζεται συνήθως ως σύμβαση προσχώρησης, δηλαδή βάσει κάποιου προσυνταγμένου εντύπου ή με προδιατυπωμένους γενικούς όρους συναλλαγών.¹¹ Σε πολλές περιπτώσεις πρόκειται για μια σύμβαση, όπου ο αντισυμβαλλόμενος της εταιρείας factor, ο προμηθευτής, είναι εμφανώς οικονομικά ασθενέστερος¹² και ο πράκτορας, προεξοφλεί τις απαιτήσεις του, λειτουργώντας στην πραγματικότητα ως ενδιάμεσος χρηματοδότης. Μεταξύ του πράκτορα, του κατά κύριο επάγγελμα προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών και του πελάτη του προμηθευτή δημιουργείται μια τριγωνική συμβατική σχέση.¹³

Η σύμβαση πρακτορείας είναι δεσμευτική τόσο για τον προμηθευτή όσο και για τον πράκτορα, αφού ο μεν προμηθευτής αναλαμβάνει την υποχρέωση και μεταβιβάζει τις απαιτήσεις του έναντι τρίτων, ο δε πράκτορας υποχρεούται να προεξοφλήσει αυτές τις απαιτήσεις.

1.1 Η τεχνική του factoring

Το factoring, προέκυψε και διαπλάσθηκε ως τεχνική και λειτουργία, μέσα από την ιδιωτική βούληση, με τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένες συναλλακτικές ανάγκες οικονομικού χαρακτήρα. Διέπεται από μια τυποποιημένη τεχνική, ως ένας δηλαδή χρηματοδοτικός θεσμός, που λειτουργεί μέσα σε συγκεκριμένο οικονομικό και νομικό πλαίσιο. Ο θεσμός του factoring, αποτελείται από συγκεκριμένα στάδια, που συνιστούν τον μηχανισμό λειτουργίας του και επιτελούνται σωρευτικά ή διαζευκτικά τρεις ισότητες μεταξύ τους υπηρεσίες-λειτουργίες που προσφέρει ο πράκτορας σε κάθε σύμβαση, η **χρηματοδοτική, η διαχειριστική και η εξ-ασφαλιστική.**¹⁴

Τα στάδια που διανύει ο μηχανισμός λειτουργίας του factoring είναι:

¹¹ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 25

¹² *To factoring, απευθύνεται κυρίως σε μικρομεσαίες μη οικονομικά εύρωστες επιχειρήσεις.*

¹³ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 26-27

¹⁴ Β. Βάθης, ό.π., σελ. 25

1. Το στάδιο προπαρασκευαστικών εργασιών, άκρως σημαντικό για την περαιτέρω εξέλιξή του. Σε αυτό το αρχικό στάδιο το κάθε μέρος πρέπει να σχηματίσει ίδια και ορθή αντίληψη, εκτιμώντας σωστά τα οικονομικά δεδομένα και τη δυνατότητα αποδοτικής εκμετάλλευσης των προσφορών του factoring, για τις προοπτικές της συνεργασίας.¹⁵
2. Της κατάρτισης της σύμβασης, η οποία περιλαμβάνει τη συμφωνία των μερών στο περιεχόμενο της σύμβασης που προέκυψε από τις διαπραγματεύσεις και αποτελείται από την εισαγωγική συμφωνία,¹⁶ την συμφωνία για την εκχώρηση των επιχειρηματικών απαιτήσεων,¹⁷ την συμφωνία για την αιτία της εκχώρησης,¹⁸ για τον καταμερισμό των ευθυνών, για τις υποχρεώσεις των προμηθευτή και πράκτορα, για την αμοιβή του πράκτορα,¹⁹ για την διάρκεια και λήξη της σύμβασης.²⁰
3. Της έναρξης των εργασιών. Μετά το στάδιο της κατάρτισης της σύμβασης και την υπογραφή της, διαβιβάζεται από τον προμηθευτή στον πράκτορα ένας πλήρης καταλόγος της πελατείας του, (οφειλέτες), τα υπάρχοντα τιμολόγια που αφορούν εμπορεύματα ή παρεχόμενες υπηρεσίες²¹, καθώς και τυχόν αιτήσεις-παραγγελίες νέων πελατών²². Έτσι ο πράκτορας, έχει την δυνατότητα να προχωρήσει στην επόμενη φάση, του ελέγχου της φερεγγυότητας των οφειλετών, με σκοπό να εκτιμήσει σωστά και να αποφασίσει αν τελικά θα αναλάβει τόσο την χρηματοδότηση όσο και τον σχετικό κίνδυνο των επιχειρηματικών απαιτήσεων. Μια τυχόν λανθασμένη εκτίμηση του πράκτορα, μπορεί να οδηγήσει τον προμηθευτή σε μεγάλα πιστωτικά ανοίγματα προς αφερρέγγυα πρόσωπα με σοβαρές και ίσως επαχθείς συνέπειες τόσο για την επιχείρηση του όσο και για τον ίδιο τον πράκτορα²³.

¹⁵ Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 19-20

¹⁶ συμβαλλόμενοι, - εμπιστοσύνη - τύπος factoring

¹⁷ στο επίκεντρο της σύμβασης οι απαιτήσεις του προμηθευτή

¹⁸ ενοχική σχέση

¹⁹ εκτός της προμήθειας ο πράκτορας λαμβάνει προεξοφλητικούς τόκους ή τόκους τρέχοντος λογαριασμού για τα ποσά που καταβάλλει στον προμηθευτή έναντι της αξίας των απαιτήσεων που εκχωρούνται

²⁰ συνήθως 24 μηνών. Εάν όμως δεν καταγγεληθεί από τα μέρη μπορεί να αποκτήσει χαρακτήρα αορίστου χρόνου

²¹ Ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός, αφού από αυτό ο πράκτορας, διαπιστώνει το οικονομικό πρόσωπο του οφειλέτη, το είδος των εμπορευμάτων ή των υπηρεσιών, την αξία τους και τον χρόνο είσπραξης της αντίστοιχης απαίτησης. Ο προμηθευτής, επί των τιμολογίων γνωστοποιεί στον οφειλέτη την ύπαρξη της σύμβασης και την εκχώρηση των απαιτήσεων στον πράκτορα, Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 34-35

²² πριν προχωρήσει στην αποδοχή τους

²³ έως και την οριστική απώλεια της αξίας της απαίτησης

Παράλληλα, συλλέγονται πληροφορίες για τους οφειλέτες από τράπεζες ή άλλες εταιρείες factoring, στα πλαίσια της αμοιβαιότητας και ανοίγεται ειδικός λογαριασμός για κάθε πελάτη-οφειλέτη²⁴, στον οποίο καταχωρεί συστηματικά τα συμβάντα που αφορούν την την εκχωρούμενη απαίτηση και τη διαδικασία εισπράξεώς της²⁵.

Στη συνέχεια ο πράκτορας, αφού προσδιορίσει τα δεδομένα που έχει, αποφασίζει για την ή όχι χρηματοδότηση του προμηθευτή και κυρίως για την ανάληψη ή μη της σχετικής ευθύνης. Για τους φερρέγγυους οφειλέτες-πελάτες, καθορίζει τα πιστωτικά όρια μέχρι το ύψος των οποίων δέχεται την σχετική ευθύνη και χρηματοδοτεί τον προμηθευτή.²⁶

4. Η διαδικασία χρηματοδότησης, (χρηματοδοτική λειτουργία): συντελείται με την προκαταβολή της αξίας της απαιτήσεως και την αντίστοιχη εκχώρησή της από τον προμηθευτή στον πράκτορα. Από την αξία της απαιτήσεως εκπίπτει το ποσό που συμφωνείται ως προμήθεια του πράκτορα για την ανάληψη του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη, ενώ λαμβάνονται υπόψη και τα διάφορα βάρη, κίνδυνοι - έξοδα, που αναλαμβάνει ο πράκτορας.²⁷

Με την εκχώρηση, ο προμηθευτής λαμβάνει χρηματικό αντάλλαγμα από τον πράκτορα αντίστοιχο με το μέγεθος της απαίτησης που του εκχωρεί,²⁸ και εφαρμόζονται οι διατάξεις περί εκχωρήσεως και περί πωλήσεως. Ο προμηθευτής έχει την υποχρέωση να μεταβιβάσει στον πράκτορα την απαίτηση απαλλαγμένη από οποιαδήποτε νομικά ελαττώματα.²⁹

Συχνό φαινόμενο στη σύμβαση factoring, είναι η τήρηση ενός συμψηφιστικού λογαριασμού εκ μέρους του πράκτορα, ο οποίος εξυπηρετεί τόσο τις δοσοληψίες μεταξύ πράκτορα και προμηθευτή όσο και τον συμψηφισμό των αμοιβαίων απαιτήσεών τους. Αποτελεί δε στην πραγματικότητα την λογιστική απεικόνιση των αμοιβαίων απαιτήσεων του πράκτορα και του προμηθευτή.

²⁴ έχει γνωστοποιηθεί από τον προμηθευτή

²⁵ λογιστικές εγγραφές – υπόλοιπο λογαριασμού οφειλέτη

²⁶ Γ. Μητσιόπουλος, *Factoring-Forfaiting (Σύγχρονοι Θεσμοί Χρηματοδοτήσεων)*, Εκδόσεις Σμπίλιας «Το Οικονομικόν», Αθήνα 1989, σελ. 56-61

²⁷ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 111

²⁸ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 111

²⁹ ενστάσεις κατά του πράκτορα σύμφωνα με τις διατάξεις περί εκχωρήσεως.

Επειδή ο πράκτορας καταβάλλει την αξία των απαιτήσεων της προμηθεύτριας εταιρείας, η οποία καταγράφεται στο ενεργητικό της επιχείρησης,³⁰ το κεφάλαιο κίνησής της δεν εξαντλείται με την πίστωση που παρέχει στους πελάτες της, εάν επιλέξει το θεσμό του factoring. Το κεφάλαιο κίνησης αυξάνεται και παράλληλα η εικόνα του ισολογισμού βελτιώνεται.

Επίσης, ενώ η τραπεζική χρηματοδότηση στηρίζεται κυρίως στην οικονομική κατάσταση της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης, ο πράκτορας στηρίζεται κυρίως στην φερεγγυότητα των πελατών της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης. Επομένως, ο πράκτορας μπορεί να προσφέρει χρηματοδότηση και σε επιχειρήσεις, οι οποίες δεν θα χρηματοδοτούνταν από μια τράπεζα.³¹

5. Η διαδικασία παροχής υπηρεσιών, (διαχειριστική λειτουργία): περιλαμβάνεται η λογιστική και η νομική παρακολούθηση καθώς και η είσπραξη των απαιτήσεων εκ μέρους του πράκτορα, εξυπηρετώντας την επαγγελματική ευελιξία του προμηθευτή.

Γενικότερα, εξυπηρετεί την επιχειρηματική ευελιξία του προμηθευτή καθώς τον απαλλάσσει τόσο από το άγχος της επίπονης λογιστικής – διαχειριστικής – νομικής παρακολούθησης για το σύνολο των κινήσεων των οφειλετών της με άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο, όσο και από το λειτουργικό κόστος.

Έτσι, με τις ολοκληρωμένες διαχειριστικές υπηρεσίες του factoring, οι επιχειρήσεις, κυρίως μικρομεσαίες, διευκολύνονται στο έργο τους εκείνο του νευραλγικού τομέα της παραγωγής και της διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών.

Επιπρόσθετα, η απαλλαγή της προμηθεύτριας εταιρείας τόσο από την λογιστική παρακολούθηση των απαιτήσεων της όσο και από την είσπραξη τους από δύστροπους οφειλέτες, έχει σαν αποτέλεσμα την διατήρηση καλών σχέσεων με αυτούς και την αύξηση του τζίρου της.³²

6. Η διαδικασία αναλήψεως κινδύνου αφαιρεγγυότητας των οφειλετών, (ασφαλιστική λειτουργία) : έγκειται στην ανάληψη από τον πράκτορα του κινδύνου

³⁰ στην περίπτωση χρηματοδότησής της από τράπεζα η καταγραφή θα γινόταν στο παθητικό ως οφειλή στην τράπεζα

³¹ Δ. Βασιλείου – Ν. Ηρειώτης, *Χρηματοοικονομική Διοίκηση. Θεωρία και Πρακτική*, Εκδόσεις Rosili, Αθήνα 2008, σελ. 502-504

³² Στο ίδιο, ό.π., σελ. 504-507

αφερεγγυότητας³³ του οφειλέτη αναφορικά με τις απαιτήσεις που έχουν εκχωρηθεί στον πράκτορα από τον προμηθευτή.

Ο κίνδυνος αφερεγγυότητας αναλαμβάνεται στο γνήσιο factoring από τον πράκτορα, ενώ στο νόθο factoring από τον προμηθευτή. Βέβαια, είναι δυνατόν κατά την υπογραφή μιας σύμβασης factoring να ορίζεται ότι για κάποιες απαιτήσεις τον κίνδυνο αφερεγγυότητας του οφειλέτη φέρει ο πράκτορας, ενώ για άλλες απαιτήσεις τον κίνδυνο φέρει ο ίδιος ο προμηθευτής.

Με τον έλεγχο από τον πράκτορα της φερεγγυότητας των οφειλετών της επιχείρησης του προμηθευτή επιτυγχάνεται η μείωση του κινδύνου αναφορικά με τις επισφαλείς απαιτήσεις και απαλλάσσει τον προμηθευτή από τον οικονομικό κίνδυνο.

Παράλληλα, η προμηθεύτρια εταιρεία, έχει τη δυνατότητα να πωλεί και σε πελάτες των οποίων η συνέπεια δεν είναι βέβαιη, ενώ με την αξιολόγηση από τον πράκτορα της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών της προμηθεύτριας εταιρείας επιτυγχάνεται και η εξυγίανση του πελατολογίου της.³⁴

1.2 Τα είδη factoring

Στην εγχώρια και διεθνή αγορά το factoring μπορεί να λάβει την μορφή του γνήσιου factoring, (χωρίς δικαίωμα αναγωγής) ή του νόθου factoring, (με δικαίωμα αναγωγής).

Επίσης, το factoring μπορεί να απευθύνεται σε επιχειρήσεις που συναλλάσσονται εμπορικά με το εξωτερικό, (διεθνές επιχειρηματικό factoring), ή να αφορά σε εμπορικές επιχειρήσεις καταναλωτικών αγαθών ή παροχής υπηρεσιών σε ιδιώτες, οι οποίες θέλουν να προσφέρουν ένα διαφορετικό τρόπο μακροπρόθεσμης πίστωσης στους πελάτες τους, πέραν των καταναλωτικών δανείων, πιστωτικών καρτών και συναλλαγματικών, (καταναλωτικό factoring).³⁵

³³ αφερέγγυος είναι εκείνος ο οφειλέτης, ο οποίος αρνείται χωρίς επίκληση κάποιου ιδιαίτερου λόγου να πληρώσει τον πράκτορα-εκδοχέα καθώς και εκείνος, ο οποίος βρίσκεται σε κατάσταση πραγματικής ανεπάρκειας της περιουσίας του ή νομικής αδυναμίας προς εξόφληση του χρέους.

³⁴ Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 44-46

³⁵ Σπύρος Ψυχομάνης, *Οι Τράπεζες και η εποπτεία τους, (Δίκαιο του Τραπεζικού συστήματος)*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 161

Σήμερα, οι επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να επεκτείνουν την επιχειρηματικότητά τους και τον κύκλο εργασιών τους αλλά και να αυξήσουν το πελατολόγιό τους, συχνά επιλέγουν τον θεσμό της πρακτορείας των επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων σε συνδυασμό μάλιστα με προεξόφληση των απαιτήσεών τους, που τους παρέχεται είτε μέσω συμβάσεως καταναλωτικού δανείου ή μέσω συμβάσεως πιστωτικών καρτών. Με αυτόν τον τρόπο προσεγγίζουν περισσότερους αγοραστές αγαθών ή υπηρεσιών, ενώ παράλληλα με την εκχώρηση των απαιτήσεών τους στον πράκτορα λαμβάνουν άμεση χρηματοδότηση.

Τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο δεν υπάρχει κάποιο αυστηρό νομοθέτημα που να διαμορφώνει το ακριβές περιεχόμενο του factoring.

Επίσης, η εφευρετικότητα των συναλλασσομένων, η ευκαμψία του θεσμού και η ελευθερία των συμβάσεων επιτρέπουν την εμφάνιση του θεσμού με διάφορες μορφές και παραλλαγές. Τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν την δυνατότητα να προσαρμόσουν το factoring στις ανάγκες τους και στις ιδιαίτερες συνθήκες της αγοράς. Άλλωστε σε ορισμένες χώρες αναπτύχθηκαν μορφές του factoring που δεν απαντώνται σε άλλες λόγω ακριβώς της διαφοροποίησης των δεδομένων των αγορών που επικρατούν σε αυτές.

Περαιτέρω, ο ίδιος ο ν. 1905/1990 δεν οριοθετεί την έννοια της σύμβασης factoring και τα ειδικότερα στοιχεία που την απαρτίζουν, αντιθέτως παραθέτει ενδεικτικά κάποια χαρακτηριστικά της.

Οι παραλλαγές αυτές του factoring με σημαντικότερο κριτήριο διαφοροποίησης τις κύριες λειτουργίες του (χρηματοδοτική, εξασφαλιστική και διαχειριστική), μπορούν να διακριθούν ως εξής:

Εμφανές και αφανές factoring: Η γνώση ή η άγνοια του τρίτου προσώπου σε μια σύμβαση factoring, του οφειλέτη, περί της ύπαρξης της συμβάσεως factoring μεταξύ του προμηθευτή και του πράκτορα είναι το βασικό κριτήριο αυτής της διάκρισης.

Εμφανές factoring: Στο εμφανές factoring, ο οφειλέτης λαμβάνει γνώση της σύναψης της σύμβασης μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή με την γνωστοποίησή της σε αυτόν. Η γνωστοποίηση ή αλλιώς αναγγελία, γίνεται συνήθως με ειδική έγγραφη μνεία πάνω στα τιμολόγια ή με χωριστή γραπτή ανακοίνωση από τον πράκτορα ή τον προμηθευτή. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα ο οφειλέτης να

ελευθερώνεται μόνο αφού καταβάλει στον πράκτορα κατόπιν της σχετικής αναγγελίας.³⁶

Την απροθυμία των προμηθευτών ως προς την σύναψη εμφανών συμβάσεων, διαδέχθηκε η επιδίωξη από τους πρακτόρες σύναψης εμφανών συμβάσεων, υπό τον φόβο κυρίως της μη καταβολής σε αυτούς των ποσών των απαιτήσεων, που εισεπράτταν οι προμηθευτές από τους οφειλέτες τους.³⁷

Ο νόμος περί πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων αναφέρεται στο εμφανές factoring, χωρίς να αποκλείει όμως και την περίπτωση ύπαρξης αφανούς συμβάσεως factoring.³⁸

Αφανές factoring: Η εκχώρηση δεν αναγγέλεται στον οφειλέτη και αυτός υποχρεούται να καταβάλλει μόνο στον προμηθευτή. Η μορφή αυτή του factoring δεν είναι συνήθης πλέον στην πράξη.

Οι προμηθευτές επέλεξαν την μορφή αυτή του factoring κατά τα πρώτα χρόνια εμφάνισης του θεσμού, φοβούμενοι ότι οι πελάτες τους θα εκλάμβαναν την εκχώρηση των απαιτήσεών τους στον πράκτορα ως ένδειξη οικονομικής αδυναμίας.³⁹

Γνήσιο factoring ή factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής : Με τη μορφή αυτή του factoring επιτελούνται και οι τρεις λειτουργίες-υπηρεσίες που περιλαμβάνει η έννοια του factoring, δηλαδή η χρηματοδοτική, η διαχειριστική και η ασφαλιστική.⁴⁰

Για το γνήσιο factoring, χρησιμοποιείται ο όρος old line standard factoring και αναφέρεται στην κλασική μορφή του όπως αυτό αναπτύχθηκε στην Αμερική.

Βασικό χαρακτηριστικό στο γνήσιο factoring είναι ότι, ο πράκτορας χρηματοδοτεί τον προμηθευτή αναλαμβάνοντας συγκεκριμένες απαιτήσεις έναντι οφειλετών του, για τους οποίους όμως έχει καθορίσει κάποιο όριο φερεγγυότητας. Η πώληση και η εκχώρηση των απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον πράκτορα συντελείται με την αποστολή των απαιτήσεων. Ο πράκτορας, έχει την υποχρέωση να γνωστοποιήσει στον προμηθευτή κατά την υπογραφή της σύμβασης factoring, ότι η χρηματοδότησή του και η ανάληψη του κινδύνου αφερεγγυότητας των οφειλετών θα γίνει μέσα στο συγκεκριμένο όριο, που εκείνος έχει προκαθορίσει.⁴¹

³⁶ Σ. Ψυχομάνης, *Το factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, ό.π., σελ. 50

³⁷ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 120-122

³⁸ Άρθρο 2 παρ 4 ν.1905/1990

³⁹ Α.Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 120

⁴⁰ Β. Βάθης, ό.π., σελ. 25

⁴¹ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 118

Ο πράκτορας, δεν μπορεί να στραφεί κατά του προμηθευτή, όταν στα πλαίσια της ευθύνης που αναλαμβάνει δεν εισπράξει την απαίτηση εξαιτίας αδυναμίας ή άρνησης πληρωμής του οφειλέτη. Αυτή άλλωστε είναι και η συνέπεια της εγγυητικής ευθύνης που ο ίδιος ο πράκτορας αναλαμβάνει με τη σύμβαση factoring, ο περιορισμός της οποίας μπορεί να γίνει μόνο με σχετική διατύπωση στη σύμβαση και μπορεί να αφορά σε όλες ή σε ορισμένες μόνο απαιτήσεις.

Το γνήσιο factoring, το οποίο στην πράξη αποτελεί την συνηθέστερη μορφή factoring, μπορεί να διακριθεί σε γνήσιο factoring με διαδικασία προκαταβολών και σε γνήσιο factoring με προεξοφλητική διαδικασία.⁴²

Με τη διαδικασία των προκαταβολών, ο πράκτορας-εκδοχέας υποχρεούται να καταβάλλει αμέσως στον προμηθευτή- εκχωρητή ή να πιστώσει στο λογαριασμό του το ποσό της εκχωρούμενης απαιτήσης και αφού αυτή καταστεί ληξιπρόθεσμη, μετά την αφαίρεση των προμηθειών του για την ανάληψη του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη και του ποσοστού που έχουν συμφωνήσει μεταξύ τους. Το ποσό δε, που καταβάλλεται στον προμηθευτή ή πιστώνεται στον λογαριασμό του, φέρει τόκους υπέρ του πράκτορα, μέχρι του χρονικού σημείου που εκείνος εισπράξει την απαίτηση ή επέλθει η ασφαλιστική περίπτωση.⁴³

Στην περίπτωση της διαδικασίας προεξόφλησης των πιστωτικών τιμολογίων, η καταβολή του τιμήματος από τον πράκτορα στον προμηθευτή είναι άμεση, το δε καταβλητέο τίμημα είναι αυτό που απομένει μετά από την αφαίρεση των προμηθειών του πράκτορα και των προεξοφλητικών τόκων. Πάντως, σε κάθε περίπτωση το ύψος του καταβλητέου τιμήματος είναι και ζήτημα συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και πρέπει πάντοτε να αναφέρεται στη σύμβαση factoring. Το factoring με προεξόφληση προτιμάται κυρίως από επιχειρήσεις, που έχουν ανάγκη από άμεση χρηματοδότηση.⁴⁴

Το factoring χωρίς προεξόφληση επιλέγουν οι επιχειρήσεις που δεν έχουν ανάγκη άμεσης χρηματοδότησης, απλώς συμφωνούν με τον πράκτορα η λογιστική και νομική παρακολούθηση και η είσπραξη των απαιτήσεων ή ακόμη και η κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου να γίνονται από τον τελευταίο. Σε περίπτωση επιλογής από τον προμηθευτή του factoring χωρίς προεξόφληση αυτός απαλλάσσεται από την

⁴² Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 48

⁴³ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 215

⁴⁴ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 215

καταβολή προεξοφλητικού τόκου στον πράκτορα, εξακολουθεί να βαρύνεται όμως με τα έξοδα και την προμήθεια του πράκτορα.

Νόθο (μη γνήσιο) factoring ή factoring με δικαίωμα αναγωγής: Στη περίπτωση του μη γνήσιου factoring, δεν καλύπτεται ο πιστωτικός κίνδυνος.

Ο προμηθευτής φέρει τον κίνδυνο της αφερεγγυότητας του οφειλέτη και ως εκ τούτου, αν ο πράκτορας δεν κατορθώσει να εισπράξει την απαίτηση από τον οφειλέτη, ο προμηθευτής διατηρεί την υποχρέωση να αποδώσει το ποσό της απαίτησης στον πράκτορα. Έχει δηλαδή το δικαίωμα αναγωγής.⁴⁵

Αυτό σημαίνει ότι, ο λογαριασμός του προμηθευτή πιστώνεται με το ποσό της εκχωρηθείσας απαίτησης, αν όμως το ποσό αυτό δεν εισπραχθεί από τον πράκτορα λόγω αφερεγγυότητας του οφειλέτη, ο πράκτορας έχει δικαίωμα να χρεώσει τον λογαριασμό με το ποσό της απαίτησης επιπλέον των τόκων. Συνάμα όμως έχει και την υποχρέωση να αναμεταβιβάσει την απαίτηση στον προμηθευτή- εκχωρητή.⁴⁶

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι, ούτε αυτή η μορφή factoring εξασφαλίζει τον πράκτορα. Ακόμα και αν ασκήσει το δικαίωμα του της αναγωγής δεν είναι σίγουρο ότι θα ικανοποιηθεί αν ο προμηθευτής βρίσκεται σε δύσκολη οικονομική θέση.

Ωστόσο, συγκριτικά με άλλους χρηματοδοτικούς θεσμούς, ο παράκτορας λόγω της δυνατότητας που έχει να ελέγχει την φερεγγυότητα των οφειλετών και του προμηθευτή καθώς και του ότι αποκτά τα δικαιώματα του προμηθευτή έναντι των οφειλατών του, έχει κάποια σχετική εξασφάλιση.

Εσωτερικό ή εγχώριο και εξαγωγικό ή διεθνές factoring:

Αν οι απαιτήσεις των προμηθευτών προέρχονται από πωλήσεις αγαθών ή παροχές υπηρεσιών στον τόπο όπου ασκεί τη δραστηριότητά του ο πράκτορας, τότε γίνεται λόγος για **εγχώριο ή εσωτερικό factoring**.⁴⁷ Αντίθετα, αν οι απαιτήσεις προέρχονται από εξαγωγές αγαθών ή παροχή υπηρεσιών σε χώρα διαφορετική από εκείνη στην οποία είναι εγκατεστημένος ο προμηθευτής, έχουμε την περίπτωση του εξαγωγικού ή διεθνές factoring.⁴⁸

⁴⁵ Θ. Λιακόπουλος, *Η σύμβαση factoring*, ΕΕμπΔ, 1988, σελ. 378

⁴⁶ Βασιλείου – Ηρειώτης, *ό.π.*, σελ. 496

⁴⁷ Α. Γεωργιάδης, *ό.π.*, σελ. 123

⁴⁸ Β. Βάθης, *ό.π.*, σελ. 29

Το εξαγωγικό ή διεθνές factoring ασκείται με τέσσερες μορφές. Το **σύστημα των δύο πρακτόρων**⁴⁹, κλασικότερη μορφή διεθνούς factoring, με βασικό χαρακτηριστικό την συνεργασία του πράκτορα της χώρας εξαγωγής⁵⁰ με έναν πράκτορα- ανταποκριτή της χώρας εισαγωγής⁵¹. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες στον προμηθευτή κατανέμονται μεταξύ των δύο πρακτόρων και αντίστοιχα κατανέμεται και η εισπραττόμενη προμήθεια. Ο έλεγχος της φερεγγυότητας του προμηθευτή γίνεται από τον πράκτορα- ανταποκριτή της χώρας εισαγωγής, ο οποίος στη συνέχεια ενημερώνει σχετικά τον πράκτορα-ανταποκριτή της χώρας εξαγωγής, ο πιστωτικός όμως κίνδυνος και η είσπραξη των απαιτήσεων αναλαμβάνεται από τον πράκτορα της χώρας εισαγωγής. Υπάρχει όμως και η περίπτωση κατά την οποία ο προμηθευτής απευθύνεται αμέσως σε πράκτορα της χώρας προς την οποία γίνεται η εξαγωγή προϊόντων ή η παροχή υπηρεσιών, χωρίς να μεσολαβήσει ο πράκτορας της χώρας εξαγωγής.⁵²

Είναι προφανές ότι τα πλεονεκτήματα αυτής της μορφής factoring, έγκειται στο γεγονός ότι αφενός, εξασφαλίζεται ο εξαγωγέας από τον κίνδυνο άρνησης ή αδυναμίας πληρωμής της απαίτησης από τον οφειλέτη και αφετέρου, ο εισαγωγέας έχει την δυνατότητα προελέγχου των εμπορευμάτων και πριν καταβάλλει το τίμημα στον πράκτορα.⁵³

Στο **άμεσο εξαγωγικό factoring**, ο προμηθευτής-εξαγωγέας απευθύνεται σε ημεδαπό πράκτορα ο οποίος αναλαμβάνει τόσο την χρηματοδότησή του όσο και τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των οφειλετών στην χώρα εξαγωγής. Προκειμένου όμως ο προμηθευτής να προστατευθεί⁵⁴, καταρτίζει μια σύμβαση ασφάλισης της εξαγωγικής πίστωσης ή με ιδιωτική ασφαλιστική εταιρεία ή με κρατικό οργανισμό⁵⁵, ενώ παράλληλα εκχωρεί τα δικαιώματά του από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο στον ημεδαπό πράκτορα, εκτός από τις απαιτήσεις. Ο αλλοδαπός πράκτορας, περιορίζεται σε υπηρεσίες νομικής παρακολούθησης και είσπραξης των απαιτήσεων για λογαριασμό του ημεδαπού πράκτορα.⁵⁶

⁴⁹ *two factors - system*

⁵⁰ *export factor*

⁵¹ *import factor*

⁵² Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 54-55

⁵³ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 54-55

⁵⁴ *δεν έχει την δυνατότητα να προβεί σε έλεγχο φερεγγυότητας του οφειλέτη*

⁵⁵ ΟΑΕΠ, Ν.1796/1988 Σύσταση Οργανισμού Αφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων

⁵⁶ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 125

Στο **άμεσο εισαγωγικό factoring**, ο προμηθευτής απευθύνεται απευθείας στον αλλοδαπό πρακτορά της χώρας εξαγωγής των προϊόντων του ή της παροχής υπηρεσιών του. Ωστόσο ο προμηθευτής διατρέχει διαφόρους κινδύνους που πηγάζουν από τη διαφορετική τεχνική και νομική αντιμετώπιση του θεσμού στη χώρα εξαγωγής. Η εν λόγω μορφή factoring, για τον λόγο αυτό αποτελεί έσχατη λύση και συνηθίζεται μόνο στην περίπτωση που ο προμηθευτής δεν βρίσκει ημεδαπό πράκτορα διαθέσιμο να αναλάβει τον κίνδυνο αφερεγγυότητας του αλλοδαπού οφειλέτη.⁵⁷

Το **factoring αντιστήριξης**, *back to back factoring*, αναπτύσσεται σε περιπτώσεις όπου οι εξαγωγικές επιχειρήσεις διαθέτουν τα προϊόντα τους στις ξένες αγορές μέσω θυγατρικών τους εταιρειών. Στην περίπτωση αυτή ο αλλοδαπός πράκτορας συνάπτει σύμβαση εγχωρίου factoring με την θυγατρική εταιρεία. Παράλληλα, δεσμεύεται στον ημεδαπό πράκτορα ότι θα του καταβάλλει το αναλογούν ποσοστό από τις προκαταβολές και τις εισπράξεις που πληρώνει στη θυγατρική. Αντίστοιχη ανάλυση υποχρεώσεων υφίστανται και από τον ημεδαπό πράκτορα έναντι της μητρικής εξαγωγικής εταιρείας.⁵⁸

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειώσουμε ότι, η ευκαμψία του θεσμού, η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων αυτού του είδους τις συναλλαγές, οι ιδιαιτερότητες ορισμένων κλάδων της οικονομίας αλλά και η εφευρετικότητα των συναλλασσομένων, έχουν οδηγήσει στην δημιουργία πολλών νέων μορφών factoring.⁵⁹

Όπως, το συμμετοχικό factoring, όταν στη σύμβαση συμμετέχουν περισσότερες τράπεζες ή πράκτορες. Το εντολοδοχικό factoring, όπου η τράπεζα του προμηθευτή δίνει εντολή στον πράκτορα να λειτουργεί ως πραγματικός δικαιούχος των απαιτήσεων. Το οιονεί διαχειριστικό factoring, παραλλαγή του συμμετοχικού factoring, όπου η δραστηριότητα του πράκτορα περιορίζεται στην παροχή υπηρεσιών μόνο μετά από εντολή της τράπεζας, για λογαριασμό της ίδιας και του προμηθευτή-πελάτη της.⁶⁰

Το factoring ανάλογα με το αν γίνονται προκαταβολές-προεξοφλήσεις των απαιτήσεων διακρίνεται σε καταληκτικό factoring, στο οποίο δεν υπάρχει χρηματοδοτική λειτουργία, και σε factoring προπληρωμών στο οποίο ο πράκτορας

⁵⁷ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 125

⁵⁸ Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 57

⁵⁹ Α. Γεωργιάδη, ό.π., σελ. 124

⁶⁰ Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 58

προβαίνει σε προεξόφληση ή σε προκαταβολή των απαιτήσεων του προμηθευτή. Στο αυτοεξυπηρετούμενο factoring απουσιάζει η διαχειριστική λειτουργία την οποία επωμίζεται η ίδια η επιχείρηση και ο πράκτορας αναλαμβάνει μόνο την χρηματοδότηση και την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου. Αυτό το είδος προτιμάται από επιχειρήσεις με οργανωμένο λογιστήριο και έχει το πλεονέκτημα ότι οι τελευταίες απαλλάσσονται από την καταβολή προμήθειας στον πράκτορα για τις υπηρεσίες αυτές αλλά και από την ανεπιθύμητη πρόσβαση του πράκτορα στην οργανωτική δομή της επιχείρησης. Στο αμιγώς χρηματοδοτικό οι απαιτήσεις εκχωρούνται στον πράκτορα με μόνο σκοπό να χρηματοδοτήσει αυτός τον προμηθευτή, χωρίς ανάληψη οποιουδήποτε κινδύνου ή παροχή υπηρεσιών διαχείρισης των απαιτήσεων. Το διαχειριστικό factoring υπάρχει περισσότερο στη θεωρία παρά στην πράξη, σε αυτό η μόνη υποχρέωση του πράκτορα είναι η λογιστική- νομική παρακολούθηση και η είσπραξη των απαιτήσεων για λογαριασμό του προμηθευτή.⁶¹

1.2 Η οικονομική σημασία του factoring

Το factoring, τις τελευταίες δεκαετίες γνωρίζει ραγδαία εξάπλωση στις αγορές των ανεπτυγμένων χωρών. Η ανάπτυξη αυτή οφείλεται στα πολλά πλεονεκτήματα που παρουσιάζει ο θεσμός τόσο για τα συμβαλλόμενα μέρη όσο και για την εθνική οικονομία.⁶²

Το factoring, αποσκοπεί τόσο στη βραχυπρόθεσμη όσο και στην μεσοπρόθεσμη χρηματοδότηση μιας εταιρείας⁶³, ώστε να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που αυτή έχει έναντι των δικών της προμηθευτών. Η εξυπηρέτηση των αναγκών της επιχείρησης που επιδιώκονται με την εφαρμογή του θεσμού παράλληλα είναι και ανάγκες της οικονομίας.⁶⁴

Ωστόσο, αν και το factoring ως ένας εξειδικευμένος χρηματοοικονομικός θεσμός, δημιουργεί πολλά πλεονεκτήματα τόσο για την οικονομία μιας χώρας όσο και για τους συμβαλλόμενους, τον πράκτορα-factor και τον εκχωρητή, εντούτοις υπάρχουν

⁶¹ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 51,58-59

⁶² Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 118

⁶³ στη ρευστοποίηση των εκκρεμών απαιτήσεων της επιχείρησης κατά των πελατών της

⁶⁴ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 113

και μειονεκτήματα, τα οποία όμως είναι με μικρότερη βαρύτητα.

Πλεονεκτήματα

Για την εθνική οικονομία το factoring αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο αφού παρέχεται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις του τομέα παραγωγής προϊόντων και της παροχής υπηρεσιών, οικονομικά εύρωστες και με αυξητικές τάσεις. Εξυπηρετεί και προωθεί την ανάπτυξη του εξαγωγικού εμπορίου, (εξαγωγικό factoring), συμβάλλει στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας, καθώς με την χρησιμοποίησή του μειώνεται ο αριθμός των αφανών συναλλαγών, αποκλείονται οι τοκογλύφοι από την αγορά και περιορίζεται ο αριθμός των ακάλυπτων επιταγών που κυκλοφορούν.⁶⁵

Για τα συμβαλλόμενα μέρη, το factoring αποτελεί μία ιδιαίτερα προσοδοφόρο οικονομική δραστηριότητα.

Για τους πράκτορες, το factoring, προσφέρει λύσεις σε συγκεκριμένες χρηματοδοτικές, ασφαλιστικές και διαχειριστικές ανάγκες των αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων με τις οποίες συνεργάζονται.

Αυξάνουν τα κέρδη τους όσο διευρύνεται ο κύκλος εργασιών των προμηθευτών τους και επειδή είναι τράπεζες ή θυγατρικές τους Α.Ε, έχουν την δυνατότητα να παρέχουν ολοκληρωμένες χρηματοδοτικές λύσεις και ανταγωνιστικά πακέτα υπηρεσιών. Διευρύνοντας λοιπόν τις δραστηριότητές τους, προσελκύουν νέους πελάτες οι οποίοι μελλοντικά θα προσφύγουν και σε άλλες επωφελείς τραπεζικές εργασίες και διατηρούν την πελατεία τους, προσφέροντας πιο ολοκληρωμένες και συμφέρουσες λύσεις για κάθε συγκεκριμένη ανάγκη τους.⁶⁶

Ωστόσο, τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα του θεσμού αφορούν τους προμηθευτές, (επιχειρήσεις), στην χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την επιχειρηματική ανεξαρτησία τους.

Με την χρηματοδότηση, ο προμηθευτής εξασφαλίζει την αναγκαία ρευστότητα για τη λειτουργία της επιχείρησής του.

Το δεσμευμένο κεφάλαιο του προμηθευτή το οποίο συνδέεται με τις απαιτήσεις του, αποδεσμεύεται, πολύ πριν αυτές καταστούν ληξιπρόθεσμες και τίθεται στη διάθεση

⁶⁵ Π. Μαλακός – Χ. Δεμίρης, *Νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα*, Εκδόσεις Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 1994, σελ.65

⁶⁶ Σ. Ψυχομάνης, *ό.π.*, σελ. 78

της επιχείρησής του. Με αυτό τον τρόπο, του παρέχονται τα αναγκαία βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα κεφάλαια κίνησης που απαιτούνται, για να είναι αφενός, βιώσιμη η επιχείρησή του και αφετέρου, να μπορεί να προβεί σε αγορά πρώτων υλών τοις μετρητοίς επιτυγχάνοντας σημαντικές εκπτώσεις από τους προμηθευτές του καθώς και προνομιακή και ταχεία εξυπηρέτηση.⁶⁷

Παράλληλα, του παρέχεται η δυνατότητα να επιστρέψει ξένα κεφάλαια, που του προκαλούν αυξημένη οικονομική επιβάρυνση, καθώς και να παύσει πλέον να παρέχει πιστωτικά προνόμια στους οφειλέτες του. Επίσης, το factoring βοηθά στην βελτίωση της εικόνας του ισολογισμού της επιχείρησής του καθώς τα κεφάλαια από αυτό εμφανίζονται στο ενεργητικό του, ενώ αν είχε χρηματοδοτηθεί με άλλο τρόπο όπως με προεξόφληση αξιογράφων από τράπεζα, η χρηματοδότηση θα παρουσιάζονταν ως οφειλή στην τράπεζα και θα εμφανίζονταν στο παθητικό του ισολογισμού της επιχείρησής του.⁶⁸

Επίσης σημαντικό είναι το γεγονός ότι, το factoring, μπορεί να χρηματοδοτήσει επιχειρήσεις που δεν χρηματοδοτούνται από τράπεζες λόγω της κακής οικονομικής τους κατάστασης, ή λόγω της έλλειψης εμπραγμάτων ή άλλων ασφαλειών, ή της εξάντλησης των πιστωτικών ορίων, καθώς ο πράκτορας για να προβεί στην χρηματοδότηση στηρίζεται κυρίως στην φερεγγυότητα των οφειλετών του προμηθευτή και όχι στη φερεγγυότητα του ίδιου.⁶⁹

Με την χρηματοδοτική λειτουργία του factoring προκύπτει συνήθως μεγάλη διάρκεια της σύμβασης, η οποία προσφέρει στον προμηθευτή μίς σχετικά σταθερή και μακροχρόνια ρευστότητα, η οποία συμβάλλει στην παγίωση των προνομίων του απέναντι στους προμηθευτές του και συνεπώς στην μείωση των δαπανών χρηματοδότησής του από τον πράκτορα. Έτσι, όταν το κόστος χρηματοδότησης εμφανίζεται μικρότερο από το απαιτούμενο, σε σχέση με άλλες παραδοσιακές μεθόδους χρηματοδότησης, το factoring, προτιμάται και για επενδυτικούς σκοπούς.⁷⁰

Με το factoring, ο προμηθευτής απαλλάσσεται από την διαχείριση την λογιστική παρακολούθηση των απαιτήσεών του και την διαδικασία εισπράξεώς τους, με θετικό αποτέλεσμα, την αποκλειστική απασχόλησή του με την διεύρυνση των δραστηριοτήτων του, την αύξηση του τζίρου του, την βελτίωση των προϊόντων και

⁶⁷ Π. Μαλακός – Χ. Δεμίρης, ό.π., σελ. 60

⁶⁸ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 114

⁶⁹ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 114

⁷⁰ Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 81

των υπηρεσιών που παρέχει στους πελάτες του.⁷¹

Η τρίτη ανάγκη που ικανοποιείται με το factoring, είναι η εξασφάλιση του προμηθευτή από τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των πελατών του, αφού τον επωμίζεται σχεδόν ολοκληρωτικά ο πράκτορας.

Ο πράκτορας, σε περίπτωση μη πληρωμής μίας απαίτησης είναι υποχρεωμένος⁷², να καταβάλει από δικά του διαθέσιμα στον προμηθευτή την τιμολογιακή αξία της απαίτησης μέσα σε ένα χρονικό διάστημα που κειμένεται από 90-120 μέρες από την λήξη της προθεσμίας πληρωμής της απαίτησης. Η ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου φτάνει συνήθως σε ποσοστό 100% της, στα πλαίσια των συμφωνημένων ορίων. Ο προμηθευτής απαλλάσσεται από την υποχρέωση να εκτιμά κάθε φορά τους κινδύνους που ελλοχεύουν στις διάφορες συναλλαγές του, ή να προσφεύγει στις αξιολογικές κρίσεις τρίτων ειδημόνων.⁷³

Έτσι η εξ-ασφαλιστική λειτουργία του factoring, συμβάλλει ουσιαστικά ώστε ο προμηθευτής, να επεκτείνει τον κύκλο των εργασιών των, πωλώντας προϊόντα ή παρέχοντας υπηρεσίες και σε πελάτες για την φερεγγυότητα των οποίων δεν είναι βέβαιος.⁷⁴

Μειονεκτήματα

Τα μειονεκτήματα ως προς την εφαρμογή του factoring από τις επιχειρήσεις, συνήθως οφείλονται σε κακές εκτιμήσεις ή εσφαλμένη τακτική των μερών.⁷⁵

Οι επικριτές του θεσμού αναφέρουν το υψηλό κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών του. Εν τούτοις, τα τελευταία χρόνια η ανάπτυξη των συστημάτων πληροφορικής και η ορθολογικότερη οργάνωση, έχουν μειώσει αρκετά το ποσοστό της προμήθειας του πράκτορα σε βαθμό που τα οφέλη να υπερτερούν, από την εφαρμογή του θεσμού, του μειονεκτήματος του κόστους.⁷⁶

Βέβαια, το factoring δεν ενδείκνυται για τις επιχειρήσεις που πωλούν κεφαλαιουχικό εξοπλισμό ή παρέχουν υπηρεσίες με διαρκείς συμβάσεις, διότι στις μεν πρώτες

⁷¹ Leora Klapper, *The role of factoring for financing small and medium enterprises*, Journal of Banking and Finance, 2006

⁷² με αντάλλαγμα μια πρόσθετη προμήθεια

⁷³ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 116

⁷⁴ Β. Βάθης, ό.π., σελ. 16

⁷⁵ Π. Μαλακός – Χ. Δεμίρης, ό.π., σελ. 66

⁷⁶ Β. Βάθης, ό.π., σελ. 18

καθυστερεί⁷⁷ η αποπληρωμή του τιμήματος, ενώ στις δεύτερες η πληρωμή γίνεται τμηματικά. Αντιθέτως, ενδείκνυται σε αυτές που πωλούν πρώτες ύλες, ανταλλακτικά, καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες περιορισμένης χρονικής διάρκειας, διότι στις περιπτώσεις αυτές, η εκπλήρωση των παροχών και των δύο μερών, υλοποιείται σε σύντομο χρονικό διάστημα από την σύναψη της σύμβασης.⁷⁸

Το πρόβλημα του «βελουδένιου χειροκτίου», δημιουργείται από την αντίθεση που υπάρχει μεταξύ της ήπιας στάσης που τηρούν οι προμηθευτές έναντι των πελατών τους και της άτεγκτης διαδικασίας είσπραξης των απαιτήσεων που εφαρμόζει ο πράκτορας κατά των ιδίων. Η σκληρή στάση που τηρεί ο πράκτορας, ο οποίος ενδέχεται να προσφεύγει σε δικαστικές ενέργειες μπορεί να διαταράξει μια μακροχρόνια σχέση ισορροπίας μεταξύ προμηθευτή και πελάτη. Για να αποφευχθούν όμως αυτές οι διαταράξεις συνήθως συμφωνείται μεταξύ προμηθευτή και πράκτορα, είτε ότι θα δίνεται μία πίστωση χρόνου σε κάποιο πελάτη, ή ότι ο πράκτορας θα συνεννοείται με τον προμηθευτή πριν προβεί σε μέτρα εξαναγκασμού, ή ότι ο προμηθευτής θα δικαιούται να επανακτήσει την απαίτηση, σε περίπτωση που δεν θέλει να έρθει σε τήξη με κάποιον πελάτη.⁷⁹

Το πρόβλημα που δημιουργείται από την ομοιότητα που παρουσιάζει το factoring με την παροχή πιστώσεως έναντι εκχωρήσεως απαιτήσεων⁸⁰ δημιουργεί σύγχυση με αντίκτυπο στην φήμη της επιχείρησης. Αντιμετωπίζεται όμως, τόσο με την ευρύτερη και πληρέστερη ενημέρωση του κοινού σχετικά με τον θεσμό, όσο και με την καθιέρωσή του.⁸¹

Με το factoring, δημιουργείται μία σχέση εξάρτησης του προμηθευτή από τον πράκτορα. Σε περίπτωση μονομερούς λύσης της σχέσης, η αναπροσαρμογή της επιχείρησης και η αναδιοργάνωσή της δημιουργούν σημαντικά προβλήματα στον προμηθευτή. Για το λόγο αυτό, στις συμβάσεις πρέπει να προβλέπεται ένα μεταβατικό στάδιο προσαρμογής πριν τη λήξη, με συγκεκριμένες υποχρεώσεις του πράκτορα. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος στην οικονομική κατάσταση της επιχείρησης που ενδέχεται να επιφέρει το factoring είναι η χρησιμοποίηση του κεφαλαίου χρηματοδότησης για επενδυτικούς σκοπούς και όχι ως κεφάλαιο κίνησης,

⁷⁷ η καθυστέρηση μπορεί να συνεπάγεται την μεταβολή των συνθηκών στην αγορά ή της οικονομικής κατάστασης των μερών, αποτρεπτικός παράγοντας για τον πράκτορα

⁷⁸ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 18-19

⁷⁹ Π. Μαλακός – Χ. Δεμίρης, ό.π., σελ. 66

⁸⁰ η δυνατότητα δανεισμού από τράπεζες σε εταιρείες με οικονομικά προβλήματα

⁸¹ Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 85-86

εκμηδενίζοντας τις ωφέλειες που θα μπορούσε να απολαύσει η επιχείρηση από την σύμβαση. Η επιχείρηση οδηγείται σε υπερχρέωση, σε μείωση του τζίρου και σε της λύση της σύμβασης με τον πράκτορα, ο οποίος βλέποντας την φθίνουσα απόδοση της επιχείρησης του προμηθευτή και θέλοντας να διαφυλάξει την φήμη του θα προβεί σε καταγγελία της σύμβασης.⁸²

Οι ίδιες συνέπειες επέρχονται και όταν η επιχείρηση παρουσιάζει μόνιμες ζημίες και σταθερή μείωση του κύκλου των εργασιών της. Στην περίπτωση αυτή, το factoring παρουσιάζει τεράστιο κόστος για την επιχείρηση και είναι πλέον ασύμφορο. Άλλωστε, δεν ενδείκνυται ως θεραπευτικό μέσο για προβληματικές επιχειρήσεις, αλλά συνιστάται μόνο σε υγιείς, σταθερά αναπτυσσόμενες, με καλό πελατολόγιο και καλή ποιότητα προϊόντων, επιχειρήσεις.⁸³

⁸² Στο ίδιο, ό.π., σελ. 86-87

⁸³ Π. Μαλακός – Χ. Δεμίρης, ό.π., σελ. 70-72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ FACTORING, ΣΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΔΙΚΑΙΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων εμφανίζεται τον 15^ο αι., στις απαρχές της νεωτερικότητας.

Ο πράκτορας, ήταν ένας εμπορικός αντιπρόσωπος με εμπορική αυτονομία, ο οποίος προωθούσε το νεοπαγές εμπόριο. Ο ρόλος του υπήρξε ιστορικά πολύ κρίσιμος και θετικός στην ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών. Πραγματοποιούσε τις εισπράξεις των απαιτήσεων από πελάτες που του είχε εκχωρήσει συγκεκριμένος πωλητής και χορηγούσε προκαταβολές πριν την είσπραξη των απαιτήσεων.⁸⁴

Η εμπλοκή του εμπόρου-factor, έπαιξε σημαντικό ρόλο στις περιόδους της αποικιοκρατίας, καθώς εισέπραττε λογαριασμούς πελατών κατόπιν εκχώρησής τους από τον προμηθευτή, διαμόρφωνε την πιστωτική πολιτική και έδινε προκαταβολές τοις μετρητοίς πριν την πώληση των προϊόντων. Επίσης, έχοντας γνώση της αγοράς των αποίκων, παρείχε συμβουλές σε θέματα διαμόρφωσης της παραγωγής και πληροφορίες αξιοπιστίας των αποίκων-οφειλετών.⁸⁵

Όλα αυτά βέβαια, όπως τονίζει ο Γ. Μητσιόπουλος, γίνονταν έξω από νομικά πλαίσια και δικαστικές αποφάσεις.⁸⁶

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων ουσιαστικά συνδέεται με την Βιομηχανική Επανάσταση και την άνοδο του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Κυρίως στις Η.Π.Α αλλά και στην Αγγλία, η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, ιδίως της υφαντουργίας, οδήγησαν στην ανάπτυξη του αλλά και στην νομική κατοχύρωσή του.⁸⁷

Την δεκαετία του 1950, η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, μεταφέρθηκε και εφαρμόστηκε σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες της Δ. Ευρώπης και επεκτάθηκε σε

⁸⁴ Μ. Αλεξανδρίδης, ό.π., σελ. 124

⁸⁵ L. Klapper, ό.π.

⁸⁶ Γ. Μητσιόπουλος, ό.π., σελ. 18

⁸⁷ Μ. Αλεξανδρίδης, ό.π., σελ. 124

όλους του κλάδους των καταναλωτικών αγαθών⁸⁸, με θεαματική ανάπτυξη την δεκαετία του 1980.

Την δεκαετία του 1960, καθώς το διεθνές εμπόριο εισερχόταν σε φάση ανάπτυξης με τις αγορές και τους εμπλεκόμενους να επιζητούν την ορθή οργάνωση και διαχείριση των εξαγωγών τους, παρουσιάστηκε έντονη η ανάγκη για περαιτέρω ανάπτυξη του factoring και σε διεθνές επίπεδο. Το 1963, δημιουργήθηκε η πρώτη διεθνής ένωση factoring και τραπεζών, International Factors Group, ενώ το 1968 δημιουργήθηκε η Factors Chain International, (FCI), με σκοπό την δημιουργία νομικού, θεσμικού και λειτουργικού παλαισίου διευκόλυνσης του διασυνοριακού factoring. Οι διεθνείς κανόνες, General rules of International Factoring, αποτελούν το νομικό πλαίσιο διεξαγωγής του international factoring και ορίζουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των συμβαλλομένων. Στις 25/8/1988, εγκρίθηκε το τελικό κείμενο για το διεθνές factoring σε διπλωματικό συνέδριο στην Οττάβα⁸⁹ του Καναδά. Η συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών, United Nations Convention on the Assignment of Receivables in International Trade 2004, έχει εφαρμογή και αναλύει σε βάθος τον ορισμό της εκχώρησης των διεθνών απαιτήσεων, international receivables, προς οίκους του εξωτερικού καθώς και του νομικού πλαισίου που διέπονται οι συναλλαγές, όροι – συνθήκες – υποχρεώσεις και δικαιώματα των συμβαλλομένων κ.ά.⁹⁰

Οι παρακάτω ενότητες που αναφέρονται στο δίκαιο που διέπει το factoring στις Η.Π.Α, την Αγγλία, Γερμανία και Γαλλία, βασίζονται στην εκτενή έρευνα του Β. Βάθη (1995).

⁸⁸ Γ. Μητσιόπουλος, ό.π., σελ. 19-20

⁸⁹ Η σύμβαση στηρίχθηκε στο προκαταρκτικό σχέδιο του ενιαίου νόμου για το διεθνές factoring το οποίο είχε εκπονήσει το Διεθνές Ινστιτούτο για την ενοποίηση του Ιδιωτικού Δικαίου με σκοπό τη δημιουργία ενός πλαισίου που θα διευκόλυνε τη διάδοση και λειτουργία του νέου θεσμού. Όπως προκύπτει από το εισαγωγικό μέρος της σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 4, σκοπός της είναι η θέσπιση ενός ενιαίου νομικού πλαισίου για όλα τα κοινωνικά, οικονομικά, νομικά συστήματα, το οποίο θα επιλύει τα προβλήματα του εφαρμοστέου δικαίου και θα διευκολύνει τη λειτουργία και διάδοση του θεσμού, ενώ θα διατηρείται και μια δίκαιη ισορροπία συμφερόντων μεταξύ αυτών που μετέχουν στις διεθνείς συναλλαγές factoring. Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 155-156

⁹⁰ Ελληνική Ένωση factoring, *Το factoring ως Χρηματοοικονομικό Εργαλείο των Επιχειρήσεων*, Επιτροπή Εκπαίδευσης, Αθήνα 2013

2.1 Το factoring στο δίκαιο των Η.Π.Α.

Αν και το factoring , δημιουργήθηκε και εκκολάφθηκε στις Η.Π.Α., εντούτοις δεν υπάρχει νομοθέτημα που να ρυθμίζει ειδικά και διεξοδικά τον θεσμό.

Για να κατανοήσουμε το νομικό πλαίσιο που διέπει τον θεσμό, πρέπει να επισημάνουμε ότι, η διαμόρφωση του δικαίου των Η.Π.Α., γίνεται από τη νομολογία των δικαστηρίων και από διάφορα νομοθετήματα, τα οποία επιλύουν συγκεκριμένα προβλήματα που ανακύπτουν.

Με την εξέλιξη του θεσμού του πράκτορα-factor, από εμπορικός αντιπρόσωπος σε χρηματοδότης, ανέκυψε το πρόβλημα της διεκδίκησης του νόμιμου ενέχυρου για την εξασφάλισή του. Το 1911, ψηφίστηκε νόμος με την ονομασία Factor's lien act, όπου στο άρθρο 45 προέβλεπε για το νόμιμο ενέχυρο στην περίπτωση χρηματοδότησης μιας επιχείρησης. Ωστόσο, στην πράξη, η εφαρμογή του νόμου προσέκρουσε σε ερμηνευτικά προβλήματα με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν εμπόδια στην ανάπτυξη και λειτουργία του factoring. Ο Ενωποιημένος Εμπορικός Κώδικας, το 1950, αλλά και η τροποποίησή του το 1971, καταρίστηκαν για να ρυθμίσουν διεξοδικά τις σχέσεις των μερών. Παράλληλα, ο Πτωχευτικός Κώδικας και άλλα νομοθετήματα όπως αυτά για την εκχώρηση κατά του αμερικανικού δημοσίου η οι νόμοι που απαγορεύουν τη συνομολόγηση τοκογλυφικών τόκων, εμπεριέχουν έμμεσες ρυθμίσεις για το factoring. Επίσης πολλά θέματα του δικαίου του factoring, όπως το δικαίωμά του να χρεώνει των πελάτη με το ποσό των λογαριασμών που δεν πληρώθηκαν ή να περιορίσει την εκ μέρους του ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου για ορισμένο χρονικό διάστημα κ.ά., έχουν λυθεί και επιλύονται νομολογιακά.⁹¹

⁹¹B. Βάθης, ό.π., 37-39

2.2 Το Factoring στο Αγγλικό δίκαιο

Ο τρόπος λειτουργίας του factoring στην Αγγλία μοιάζει με αυτόν στις Η.Π.Α., ωστόσο από πλευράς δικαίου η αντιμετώπιση της συμβάσεως factoring παρουσιάζει πολλά κενά και σημαντικά προβλήματα που δεν έχουν ακόμη αντιμετωπιστεί.

Οι σχέσεις του πράκτορα-factor με τον πελάτη, ρυθμίζονται από μια γενική συμφωνία, η οποία περιέχει τους όρους κάτω από τους οποίους ο πρώτος αποκτά τις απαιτήσεις του δεύτερου.⁹²

Η συμφωνία αυτή περιλαμβάνει εγγυήσεις όπως, ότι οι απαιτήσεις είναι ελεύθερες από οποιεσδήποτε ενστάσεις εκ μέρους του οφειλέτη, εξουσιοδότηση προς τον πράκτορα-factor να προβεί σε δικαστικές ενέργειες σε περίπτωση μη πληρωμής ενός χρέους, καθορισμό των δικαιωμάτων του factor για τις παρεχόμενες υπηρεσίες, υπόσχεση του πελάτη να παράσχει αποδείξεις ότι προέβη στην παράδοση των εμπορευμάτων με τη σύμβαση από την οποία πηγάζει η μεταβιβαζόμενη απαίτηση κ.ά.. Η συμφωνία, μπορεί να είναι δεσμευτική για τα μέρη και να προβλέπει ότι, από τη στιγμή που θα γεννηθούν οι απαιτήσεις, μεταβιβάζονται στον πράκτορα-factor ή μπορεί απλώς να περιέχει γενικούς όρους κάτω από τους οποίους ο πελάτης έχει τη δυνατότητα να προσφέρει και ο factor να αποδεχθεί την εκχώρηση των απαιτήσεων.⁹³

Η μεταβίβαση των απαιτήσεων γίνεται με δύο τρόπους. Ο μιν ένας, είναι τυπικός και περιλαμβάνει γραπτή συμφωνία, εκχώρηση απόλυτη που δεν εξαρτάται από όρους και προϋποθέσεις και τέλος αναγγελία της εκχώρησης προς τον οφειλέτη (section 136 του Law of property act του 1925). Ο δε άλλος, αποτελεί μια καλόπιστη κατά κάποιον τρόπο, κτήση της απαίτησεως σύμφωνα με το δίκαιο της equity⁹⁴. Για τη μεταβίβαση αρκεί απλή συμφωνία των μερών. Ο τρόπος αυτός, βρίσκει εφαρμογή και στις περιπτώσεις εκείνες νόμιμης εκχώρησης, στις οποίες ελλείπει ένα από τα απαιτούμενα τυπικά στοιχεία. Συνήθως, ο τρόπος μεταβιβάσεως των απαιτήσεων βρίσκεται σε συνάρτηση με το περιεχόμενο της αρχικής συμφωνίας που περιλαμβάνεται στη σύμβαση πλαίσιο. Η τυπική εκχώρηση λαμβάνει χώρα, όταν η αρχική συμφωνία δεν είναι δεσμευτική και περιέχει απλώς τους όρους της προσφοράς

⁹² L. Klapper, ό.π.

⁹³ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 40

⁹⁴ *σύστημα απονομής δικαιοσύνης, βασίζεται στις γενικές αρχές της επιείκειας, της εντιμότητας και της καλής πίστης*

και αποδοχής των απαιτήσεων.⁹⁵

2.3 Το Factoring στο Γερμανικό δίκαιο

Η πρώτη εταιρεία factoring, λειτούργησε στην Γερμανία το 1958 και παρά την τόσο μεγάλη ανάπτυξη του θεσμού, δεν υπάρχει στην Γερμανία ένα ειδικό νομοθέτημα που να τον ρυθμίζει.

Με βάση την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων τα μέρη μπορούν να δεσμεύονται αμοιβαία και να διαμορφώνουν το περιεχόμενο των υποχρεώσεών τους. Μεταξύ του factor και του πελάτη συνάπτεται μια σύμβαση, η οποία ρυθμίζει τις μεταξύ τους σχέσεις και η οποία χαρακτηρίζεται από την κρατούσα άποψη σαν μικτή σύμβαση με στοιχεία συμβάσεως ανοίγματος πιστώσεως, πώλησεως, έμμισθης εντολής και πιστώσεως. Ειδικότερα, όμως, ως προς το νομικό χαρακτηρισμό της ενοχικής συμβάσεως που αποτελεί την αιτία της εκχωρήσεως των απαιτήσεων, υφίσταται διχογνωμία. Κατά μια άποψη, πρόκειται για πώληση απαιτήσεως σύμφωνα με την παράγραφο 437 του γερμανικού αστικού κώδικα, ενώ κατά άλλη το προέχον στοιχείο είναι αυτό του δανείου.⁹⁶

Το γερμανικό ακυρωτικό και η κρατούσα γνώμη κάνουν διάκριση μεταξύ γνήσιου και μη γνήσιου factoring. Στην περίπτωση του γνήσιου factoring, η μεταβίβαση της απαιτήσεως συνιστά την οφειλόμενη παροχή του πελάτη και δεν υπάρχει καμιά επιπλέον υποχρέωσή του, εάν δεν πληρωθεί από τον οφειλέτη. Κατά την άποψη αυτή, η απαίτηση αποτελεί το αντάλλαγμα προς το καταβληθέν από τον πράκτορα-factor τίμημα και επομένως έχουμε μια πώληση.⁹⁷

Αντίθετα, στην περίπτωση του μη γνήσιου factoring, η απαίτηση μεταβιβάζεται προς τον πράκτορα-factor χάριν καταβολής και εφόσον δεν πληρωθεί. Αυτός έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του πελάτη. Εδώ ο πελάτης υποχρεώνεται σε επιστροφή του προκαταβληθέντος ποσού, για τον λόγο αυτό την σύμβαση αυτή η κρατούσα γνώμη τη χαρακτηρίζει ως δάνειο.⁹⁸

⁹⁵ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 40-41

⁹⁶ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 46

⁹⁷ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 46

⁹⁸ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 46-47

2.4 Το Factoring στο Γαλλικό δίκαιο

Ο θεσμός του factoring μεταφέρθηκε στη Γαλλία από την Αμερική στα μέσα της δεκαετίας του 60. Η λειτουργία του και οι περιεχόμενες υπηρεσίες είναι ίδιες όπως άλλωστε και στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης.

Στο γαλλικό δίκαιο δεν υπάρχει κάποιος ειδικός νόμος που να ρυθμίζει τη σύμβαση factoring. Τόσο η θεωρία όσο και η πράξη αντιμετωπίζουν το θεσμό ως ένα ανώνυμο συνάλλαγμα και για την επίλυση των επιμέρους προβλημάτων γίνεται προσφυγή στους κανόνες του δικαίου των ενοχών. Οι σχέσεις του πράκτορα-factor με τον πελάτη ρυθμίζονται πρωτίστως από μια λεπτομερή σύμβαση. Με τη βοήθεια των γενικών κανόνων του ενοχικού δικαίου επιλύονται ζητήματα, όπως το δικαίωμα υπαναχώρησης, η δικαιοπρακτική ικανότητα των μερών κ.ά.. Περαιτέρω, η σύμβαση factoring, προβλέπει τον τρόπο που θα γίνεται η μεταβίβαση των απαιτήσεων του πελάτη προς τον πράκτορα-factor, καθώς και τα νομιμοποιητικά έγγραφα που πρέπει να συνυποβάλλει ο πελάτης. Γίνεται ειδική μνεία της αρχής της αποκλειστικότητας, κάτι που σημαίνει ότι ο πελάτης δεν μπορεί κατά κανόνα να μεταβιβάσει απαιτήσεις του σε άλλον πράκτορα-factor, καθώς επίσης και ότι υποχρεούται να του προσφέρει όλες τις απαιτήσεις του, με δικαίωμα του πράκτορα-factor, να αρνηθεί την ανάληψη όσων θεωρεί επισφαλείς. Οι εκατέρωθεν πληρωμές και κράτησεις, γίνονται μέσω ενός αλληλόχρεου λογαριασμού, μέσω του οποίου ο πράκτορας-factor, χρεώνει και τη συμφωνηθείσα υπέρ αυτού αμοιβή για τις υπηρεσίες του.⁹⁹

⁹⁹ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ FACTORING

Η σύγχρονη οικονομία με τη συνεχή και αδιάλειπτη αναζήτηση νέων μεθόδων των συναλλακτικών πρακτικών, διαπλάθει και εφευρίσκει νέες μορφές συμβάσεων, οι οποίες παραμένουν κατά το πλείστον αρρύθμιστες¹⁰⁰ από τον νόμο. Το διαρκώς εξελισσόμενο, ανταγωνιστικό και απαιτητικό περιβάλλον, αλλά και το δίκαιο της οικονομίας, θέτουν την νομική επιστήμη και ιδιαίτερα τον νομοθέτη του ιδιωτικού δικαίου, ενώπιον πρωτότυπων και καινοφανών νομικών προβλημάτων.

Τα προβλήματα που ανακύπτουν είναι: α) το κύρος των επαχθών ή ανεπιεικών όρων τους οποίους έχει τη δυνατότητα να επιβάλει στον αντισυμβαλλόμενο του ο ισχυρότερος οικονομικά συμβαλλόμενος¹⁰¹, β) οι συμβάσεις δημιουργούν ενοχές και ανακύπτουν ρυθμιστικά και λειτουργικά προβλήματα των οποίων η επίλυση δυσχεραίνεται από την έλλειψη πλήρους ή επαρκούς νομοθετικής ρύθμισης¹⁰², γ) οι λύσεις πρέπει να είναι δογματικά ορθές και σύμφωνα με το εσωτερικό αστικό δίκαιο, δ) ο έλληνας νομοθέτης πρέπει να υπερβεί την εθνικότητα νομική προσέγγιση των προβλημάτων και να αναζητήσει άλλα σταθερά και ευρύτερα αποδεκτά σημεία αναφοράς επίλυσης των θεμάτων.¹⁰³

Αν και στην περίπτωση της σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, ο νομοθέτης επενέβη με τον ν. 1905/1990, εντούτοις περιορίσθηκε στο να θέσει το θεσμικό πλαίσιο της σύμβασης, να διασφαλίσει την φερεγγυότητα των εμπλεκόμενων φορέων και να θεσπίσει δημόσιες ενισχύσεις ή φορολογικά πλεονεκτήματα για την ανάπτυξή της.¹⁰⁴

¹⁰⁰ οι ανώνυμες ή μη ρυθμισμένες ή αρρύθμιστες συμβάσεις, υπόκεινται στους κανόνες του Γενικού Ενοχικού και στις οποίες μπορεί να ενδείκνυται η ευθεία ή ανάλογη εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του ειδικού ενοχικού του Α.Κ., Στο Α Γεωργιάδης, ό.π.

¹⁰¹ για τον έλεγχο αυτών των ανεπιεικών συμβατικών όρων τα δικαστήρια στηρίζονται εκτός από τις γενικές ρήτρες, Α.Κ.178,179,281,371 και τις ειδικές διατάξεις Α.Κ. 332,679, ΚΙΝΔ 142,143 αλλά και στις διατάξεις του Ν.2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών και ειδικότερα άρθρο 2, Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 28

¹⁰² η νομική επιστήμη και η νομολογία πρέπει να δώσουν λύσεις που αφενός θα εξυπηρετούν τους οικονομικούς σκοπούς που επιδιώκονται και αφετέρου να εφαρμόσιμες και αποδεκτές από τους συναλλασόμενους. Στο ίδιο, ό.π., σελ. 29

¹⁰³ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 30

¹⁰⁴ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 27

Ο ρόλος του νομοθέτη λοιπόν, οποίος καλείται να ενσωματώσει τις νέες εξελίξεις και προοπτικές στο ισχύον δικαιοσύνη μας σύστημα, είναι διττός. Αφενός, οφείλει να καταγράψει το νέο οικονομικό και επιχειρηματικό γίνεσθαι και αφετέρου, να θέσει συγκεκριμένο πλαίσιο ρυθμίσεων και διατάξεων που να συνιστούν και να καθορίζουν το νομικό μας σύστημα και τον νομικό πολιτισμό μας.

3.1 Ο Ν.1905/1990

Όπως προαναφέραμε, αρκετές από τις ευρωπαϊκές χώρες που υιοθέτησαν τον θεσμό δεν προέβησαν σε ειδική νομοθετική ρύθμιση αντιθέτως, τον ενέταξαν στις ήδη υπάρχουσες ρυθμίσεις περί συμβάσεων, εν αντιθέση με την χώρα μας, όπου θεσπίστηκε νομοθετική ρύθμιση¹⁰⁵ λειτουργίας της σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και ο Ν.1905/1990, που θεωρείται και ο βασικός νόμος για τον θεσμό.

Αν και ο Έλληνας νομοθέτης, θα μπορούσε να εντάξει την ρύθμιση στις διατάξεις περί εκχώρησης του Α.Κ., εν προκειμένω λόγω της επιβολής τέλους χαρτοσήμου στις περιπτώσεις εκχώρησης επί της αξίας της εκχωρούμενης απαίτησης, θα αποτελούσε τροχοπέδη στη λειτουργία και διάδοση του θεσμού, καθώς θα καθιστούσε το προϊόν ακριβό και ασύμφορο για τον χρηματοδοτούμενο.¹⁰⁶

Στην αρχή με το ΠΔ/ΤΕ959/10-3-1987, η Τράπεζα της Ελλάδος, κατόπιν πιέσεων των ελληνικών τραπεζών που επιθυμούσαν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και σε παροχή υπηρεσιών στους Έλληνες εξαγωγείς, προσπάθησε να αντιμετωπίσει το θέμα. Σε αυτή την πρώτη απόπειρα νομοθετικής ρύθμισης του θεσμού, ο οποίος ορίστηκε ως «πράξεις αναδόχου είσπραξης εμπορευματικών απαιτήσεων ελληνικών εξαγωγικών επιχειρήσεων», σκοπός ήταν να επιτραπεί στις εμπορικές τράπεζες της Ελλάδος και στις θυγατρικές τους ανώνυμες αποκλειστικού σκοπού, πράξεις. Αντικείμενο των πράξεων αυτών ήταν, η ανάληψη της υποχρέωσης εκ μέρους τους, της εξόφλησης του συνόλου των απαιτήσεων των εξαγωγέων ή την προκαταβολή μέρους της αξίας των εξαγωγών στον εξαγωγέα.¹⁰⁷

¹⁰⁵ δεν είναι παρά τις συνεχείς νομοθετικές επεμβάσεις σε όλα τα σημεία της απαραίτητη και καθολικά εύστοχη. Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 91

¹⁰⁶ Γ. Μουργελάς, *Οι χρηματοδοτικοί θεσμοί factoring και leasing*, Δελτίο Ε.Ε.Τ., Β τριμ. 1996, σελ. 40

¹⁰⁷ Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 91-92

Ακολούθησαν προσπάθειες αποσαφήνισης¹⁰⁸ και διεύρυνσης του θεσμού με τις ρυθμίσεις ΠΔ/ΤΕ1117/30-7-1987 και ΠΔ/ΤΕ399/30-8-1988.

Λεπτομερέστερη ρύθμιση του θεσμού επήλθε με τον Ν.1905/1990 και την Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2168/8-1-1993, όπου μεταξύ άλλων περιγράφονται οι προϋποθέσεις λειτουργίας του καθώς και το φορολογικό καθεστώς που τον διέπει, επικράτησε δε ο όρος, «σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων».

Ο νόμος κατά άρθρο,

Στο άρθρο 1, δίνονται εννοιολογικά χαρακτηριστικά της σύμβασης με έμφαση στο αντικείμενο της σύμβασης και στο αντικείμενο των εκχωρούμενων απαιτήσεων.

1. Η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων καταρτίζεται εγγράφως μεταξύ ενός κατά κύριο επάγγελμα προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών και ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων, ο οποίος αναλαμβάνει να παρέχει στον προμηθευτή, για το διάστημα που συμφωνείται, έναντι αμοιβής, υπηρεσίες σχετικές με την παρακολούθηση και είσπραξη μιας ή μέρους ή του συνόλου των απαιτήσεων του προμηθευτή, ιδίως από συμβάσεις πώλησης αγαθών, παροχής υπηρεσιών σε τρίτους ή εκτέλεση έργων. Περιεχόμενο της πρακτορείας αποτελεί ιδίως η εκχώρηση απαιτήσεων στον πράκτορα με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής, η εξουσιοδότηση για την είσπραξή τους, η χρηματοδότηση του προμηθευτή με προεξόφληση των απαιτήσεων, η λογιστική ή νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων, η διαχείρισή τους, η ολική ή μερική κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή.

2. Η σύμβαση πρακτορείας είναι δυνατό να αφορά και σε μη γεννημένες κατά το χρόνο σύναψης της σύμβασης απαιτήσεις, όπως επίσης και στον καθορισμό, με μορφή ειδικού ανοικτού λογαριασμού, του ύψους του πιστωτικού κινδύνου, που ο πράκτορας αναλαμβάνει κάθε φορά να καλύψει.

3. Αντικείμενο της σύμβασης του άρθρου αυτού μπορεί να είναι και απαιτήσεις έναντι πελατών στο εξωτερικό, από επιχειρηματική δραστηριότητα στο εξωτερικό οίκων εγκατεστημένων στην Ελλάδα, όπως επίσης και απαιτήσεις οίκων του εξωτερικού έναντι πελατών τους στην Ελλάδα.

Η παρ.3 αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.1 του άρθρου 10 του Ν. 2367/1995 (Α 261).

4. Αντικείμενο της σύμβασης του άρθρου αυτού μπορεί να είναι και απαιτήσεις

¹⁰⁸ λόγω της αστοχίας του ρήματος επιτρέπω δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι δεν επιτεπόταν το εξαγωγικό factoring ως τραπεζική λειτουργία. Στο ίδιο, ό.π., σελ. 92

ιδρυτών ή μετόχων του φορέα του άρθρου 4 του παρόντος έναντι πελατών τους στο εσωτερικό ή και στο εξωτερικό, εφόσον οι συμβάσεις αυτές δεν εξέρχονται από τα όρια της τρέχουσας συναλλαγής του φορέα με τους πελάτες του.

Η παρ.4 προστέθηκε με την παρ.2 του άρθρου 10 του Ν. 2367/1995 (Α 261), οι δε επόμενες παρ.4 και 5 αριθμήθηκαν αντίστοιχα σε παρ.5 και 6 με την παρ.3 του άρθρου 10 του ιδίου Νόμου.

5(4). Αντικείμενο των διατάξεων του παρόντος νόμου είναι και οι συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ πρακτόρων επιχειρηματικών απαιτήσεων, για την εκτέλεση των συμβάσεων των προηγούμενων παραγράφων του παρόντος άρθρου και την άσκηση των εξ' αυτών δικαιωμάτων.

6(5). Η νομική παρακολούθηση ή επιδίωξη είσπραξης των απαιτήσεων, όπως περιγράφονται στο άρθρο αυτό, θα διενεργούνται δικαστικώς ή εξωδίκως σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και του Κώδικα περί Δικηγόρων.

Οι παρ.4 και 5 αναριθμήθηκαν αντίστοιχα σε παρ.5 και 6 με την παρ.3 του άρθρου 10 του Ν. 2367/1995 (Α 261) .

Στο άρθρο 2, ρυθμίζεται ο τρόπος αναγγελίας της σύναψης της σύμβασης στα ενδιαφερόμενα μέρη και στο οφειλέτη

1. Η κατά το προηγούμενο άρθρο πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων αναγγέλλεται εγγράφως από τον πράκτορα ή τον προμηθευτή στον οφειλέτη. Με την αναγγελία πρέπει να προσδιορίζονται επαρκώς οι απαιτήσεις, στις οποίες η πρακτορεία αφορά και η ταυτότητα του πράκτορα.

2. Αναγγελία θεωρείται και η έγγραφη γνωστοποίηση στον οφειλέτη της ύπαρξης της σύμβασης μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή, καθώς και η αναγραφή στα προς εξόφληση παραστατικά της ταυτότητας του πράκτορα.¹⁰⁹

3. Η αναγγελία του άρθρου αυτού μπορεί, επίσης, να γίνει με οποιονδήποτε πρόσφορο, κατά τις συναλλαγές, έγγραφο τρόπο, αρκεί να αποδεικνύεται παραχρήμα.

4. Ο πράκτορας δεν αποκτά τα συμφωνηθέντα δικαιώματα απέναντι στον οφειλέτη και τους τρίτους πριν από την, κατά την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, αναγγελία.

Παροχή του οφειλέτη προς τον πράκτορα πριν από την αγγελία ελευθερώνει τον οφειλέτη έναντι του προμηθευτή.

¹⁰⁹ Ο προμηθευτής έχει την υποχρέωση να θέσει στη διάθεση του πράκτορα τις σχετικές με τις απαιτήσεις, που αποτελούν αντικείμενο της μεταξύ τους σύμβασης, πληροφορίες και τα παραστατικά, κατά το άρθρο 456 Α.Κ. , το αργότερο μέχρι το χρόνο κατά τον οποίο ο πράκτορας δικαιούται να ασκήσει τα δικαιώματά του από τη σύμβαση.

5. Οι συμβάσεις του άρθρου 1 του νόμου αυτού κατισχύουν των τυχόν συμφωνιών μεταξύ προμηθευτή και οφειλέτη περί ανεκχωρήτου των μεταξύ τους απαιτήσεων.

Στο άρθρο 3, οι υποχρεώσεις του προμηθευτή έναντι του πράκτορα στη σύμβαση

1. Ο προμηθευτής ευθύνεται απέναντι στον πράκτορα για την ύπαρξη και το ύψος των απαιτήσεων, που αποτελούν αντικείμενο της σύμβασης του άρθρου 1 του παρόντος νόμου.

2. Ο προμηθευτής έχει την υποχρέωση να θέσει στη διάθεση του πράκτορα τις σχετικές με τις απαιτήσεις, που αποτελούν αντικείμενο της μεταξύ τους σύμβασης, πληροφορίες και τα παραστατικά, κατά το άρθρο 456 Α.Κ., το αργότερο μέχρι το χρόνο, κατά τον οποίο ο πράκτορας δικαιούται να ασκήσει τα δικαιώματά του από τη σύμβαση.

3. Δεν επιτρέπεται η σύναψη συμβάσεων του άρθρου 1 του παρόντος νόμου με περισσότερους του ενός πράκτορες, επιχειρηματικών απαιτήσεων για την ίδια απαίτηση.

Η εκ δόλου παράβαση της διάταξης αυτής τιμωρείται με τις περί απάτης διατάξεις του Ποινικού Κώδικα. Ο άδικος χαρακτήρας της πράξης δεν υφίσταται εάν οι, κατά τα παραπάνω, πράκτορες συναίνεσαν στη σύναψη των συμβάσεων αυτών.

Άρθρο 4, ορίζονται οι φορείς που μπορούν να αναλάβουν την πρακτόρευση καθώς και οι προϋποθέσεις άσκησης της δραστηριότητας. Επίσης τα όργανα που ασκούν την εποπτεία των εταιρειών πρακτόρευσης.

1. Η δραστηριότητα της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων, όπως περιγράφεται στο άρθρο 1 του νόμου αυτού, μπορεί να ασκηθεί μόνο από:

α) τράπεζες, που έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα και β) ανώνυμες Εταιρείες, με αποκλειστικό σκοπό την άσκηση της δραστηριότητας αυτής.

2. Για τη σύσταση των ανωνύμων Εταιρειών του εδαφίου β' της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου, απαιτείται ειδική άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Όμοια άδεια απαιτείται και για τη μετατροπή υφιστάμενης Εταιρείας σε Ανώνυμη Εταιρεία με αποκλειστικό σκοπό την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων, όπως και για την εγκατάσταση και λειτουργία στην Ελλάδα αλλοδαπών Εταιρειών του αυτού σκοπού. Με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος καθορίζονται τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις για την παροχή της άδειας της διάταξης αυτής.

3. Το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο των ανωνύμων εταιριών του εδαφίου β' της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το ένα τέταρτο

(1/4) του ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου που απαιτείται για τη σύσταση ανωνύμων τραπεζικών εταιρειών. Η καταβολή του παραπάνω κεφαλαίου απαιτείται και για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας στην Ελλάδα αλλοδαπών εταιρειών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων.

Η παρ.3 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 10 του Ν. 2232/1994 (Α 140).

4. Το κατά την προηγούμενη παράγραφο ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο πρέπει να είναι ολόκληρο καταβεβλημένο σε μετρητά. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κάλυψη μέχρι του ημίσεως του μετοχικού κεφαλαίου με εισφορά σε είδος, εφ' όσον αυτό θα χρησιμοποιηθεί από την ίδια την εταιρεία για την κάλυψη των αναγκών της.

5. Οι μετοχές των ανωνύμων εταιριών του εδαφίου β' της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου είναι ονομαστικές. Η μεταβίβασή τους για οποιαδήποτε νομική αιτία, με εξαίρεση την κληρονομική διαδοχή και τη γονική παροχή, χωρίς προηγούμενη άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος είναι άκυρη, εάν με τη μεταβίβαση ο αποκτών συγκεντρώνει μετοχές που αντιπροσωπεύουν ποσοστό μεγαλύτερο του δέκα τοις εκατό (10%) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου. Ο έλεγχος των εταιριών αυτών διεξάγεται από ορκωτούς ελεγκτές.

Η παρ.5 αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.4 του άρθρου 10 του Ν. 2367/1995 (Α 261)

Στο άρθρο 5, ορίζεται η Τράπεζα της Ελλάδος ως όργανο εποπτείας και ελέγχου των φορέων άσκησης της πρακτόρευσης.

Το άρθρο 6, ρυθμίζει τον τρόπο φορολόγησης των υπηρεσιών που παρέχονται από τους πράκτορες.

1. Το αντικείμενο των συμβάσεων του άρθρου 1 του νόμου αυτού, καθώς και των παρεπόμενων αυτών συμφώνων, ασκούμενο από Εταιρείες της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του παρόντος νόμου, υπάγεται στις διατάξεις του ν. 1642/1986 για την επιβολή του φόρου προστιθέμενης αξίας.

2. Ως φορολογητέα αξία για τον υπολογισμό του φόρου της προηγούμενης παραγράφου λαμβάνονται υπόψη τα πάσης φύσεως ακαθάριστα έσοδα των φορέων της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του νόμου αυτού, που προκύπτουν από τη δραστηριότητα του άρθρου 1 του ίδιου νόμου, χωρίς καμία έκπτωση, με εξαίρεση το φόρο του παρόντος άρθρου, τα οποία υπόκεινται στον εκάστοτε σε ισχύ συντελεστή του πίνακα Β' του Παραρτήματος ΙΙ του άρθρου 67 του ν. 1642/1986.

3. Για τον προσδιορισμό των καθαρών κερδών των φορέων του άρθρου 4 του νόμου αυτού επιτρέπεται να ενεργείται έκπτωση, για την κάλυψη του κινδύνου από τη

δραστηριότητα αυτή, ως εξής :

- έως 1,5% επί του μέσου ετήσιου ύψους των ποσών που ο φορέας έχει προεξοφλήσει, έναντι απαιτήσεων που έχει αναλάβει να εισπράξει από εξαγωγική δραστηριότητα χωρίς δικαίωμα συναγωγής.

- έως 1% επί του μέσου ετήσιου ύψους των ποσών των προεξοφλήσεων απαιτήσεων με δικαίωμα αναγωγής. Η έκπτωση αυτή φέρεται σε ειδικό αφορολόγητο αποθεματικό, το ύψος του οποίου δεν μπορεί να υπερβαίνει το ήμισυ του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου των φορέων του εδαφίου β' της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του νόμου αυτού ή το τέταρτο του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου των φορέων του εδαφίου α' της ίδιας παραγράφου.

Η παρ.3 αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.5 του άρθρου 10 του Ν. 2367/1995 (Α 261).

4. Οι συμβάσεις δανείων ή πιστώσεων προς εταιρείες αυτού του νόμου από ανώνυμες τραπεζικές εταιρίες ή πιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, τα παρεπόμενα αυτών σύμφωνα, η εξόφληση των δανείων ή πιστώσεων και των σχετικών τόκων, προμηθειών και λοιπών επιβαρύνσεων απαλλάσσονται από κάθε φόρο, τέλος, εισφορά, κράτηση, δικαίωμα ή γενικότερα επιβάρυνση υπέρ του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και τρίτων, ανεξάρτητα αν οι συμβάσεις αυτές συνάπτονται στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

Η παρ.4 προστέθηκε με την παρ.6 του άρθρου 10 του Ν. 2367/1995 (Α 261)

Το άρθρο 7, ορίζει ότι οι λεπτομέρειες εφαρμογής του νόμου ρυθμίζονται με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Εμπορίου

Άρθρο 8, περιλαμβάνει το νέο κείμενο του κστ'εδαφίου της παρ 1 άρθρου 18 Ν.1642/1986, σε αντικατάσταση του παλαιού

Στο άρθρο 9, ορίζεται η ισχύς του νόμου¹¹⁰

Ωστόσο, ανέκυψαν ατέλειες και δυσλειτουργίες με συνέπεια με τους Ν. 2232/1994 και Ν. 2367/1995, να γίνουν διάφορες τροποποιήσεις, ενώ παράλληλα, έχουν εκδοθεί αρκετές νομοθετικές πράξεις που ρυθμίζουν εκτενέστερα ειδικά ζητήματα.¹¹¹

¹¹⁰ Μ. Αλεξανδρίδης, ό.π., σελ. 125-126

¹¹¹ Γ. Βελέντζας, *Δίκαιο Τραπεζών και Τραπεζικών συμβάσεων (Εργασιών)*, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 469-473

3.2 Άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις για το factoring

Αναλυτικά, ο θεσμός, καλύπτεται από τα παρακάτω νόμους και αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος.

N. 1905/1990 (ΦΕΚ.147 Α): Για τη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και άλλες διατάξεις.

N. 2367/1995 (ΦΕΚ 261 Α'): Νέοι χρηματοπιστωτικοί θεσμοί και άλλες διατάξεις

N. 3601/2007 (ΦΕΚ178 Α'): Ανάλυση και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις.

N. 2232/20.8.1994 (ΦΕΚ140 Α'): Σύσταση Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και άλλες διατάξεις, Άρθρο 10 (Αντικατάσταση της παρ 3 που αφορά το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο των ανωνύμων εταιριών Πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων).

N. 1642 / 1986: Για την εφαρμογή του φόρου προστιθέμενης αξίας και άλλες διατάξεις. (Επιβολή του φόρου προστιθέμενης αξίας στις εργασίες των εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων).

Από το 2010, εφαρμόζεται και για τις εταιρείες factoring, η Βασιλεία ΙΙ βάσει του Ν. 3601/2007 και των τροποποιήσεων του που έγιναν με τους Ν.3693/2008 και 3746/2009, καθώς και τις σχετικές Πράξεις Διοικητού της Τραπέζης Ελλάδος.

ΠΔ/ΤΕ 2622/21-12-2009 (ΦΕΚ Β'3): Προϋποθέσεις για την παροχή άδειας ίδρυσης και λειτουργίας και κανόνες εποπτείας των α)εταιρειών χρηματοδοτικής μίσθωσης, β)εταιρειών παροχής πιστώσεων και γ) εταιρειών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων. Είναι η Πράξη Διοικητού ΤΕ που περιλαμβάνει το ισχύον πλαίσιο, ίδρυσης, ελέγχου, εποπτείας και λειτουργίας των εταιριών factoring.

Λοιπές Πράξεις Διοικητού της Τραπέζης Ελλάδος που σχετίζονται με το factoring:

ΠΔ/ΤΕ 2168/8-1-1993: Προϋποθέσεις για την παροχή αδειας για τη λειτουργία ανωνύμων εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων στην Ελλάδα και κανόνες εποπτείας των εταιριών αυτών από την Τράπεζα της Ελλάδος.

ΠΔ/ΤΕ 2587/20-7-2007: Ορισμός των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα.

ΠΔ/ΤΕ 2588/20-7-2007: Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου σύμφωνα με την τυποποιημένη προσέγγιση.

ΠΔ/ΤΕ 2589/20-7-2007: Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του

πιστωτικού κινδύνου σύμφωνα με την προσέγγιση εσωτερικών διαβαθμίσεων.

ΠΔ/ΤΕ 2590/20-8-2007: Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων για το λειτουργικό κίνδυνο.

ΠΔ/ΤΕ 2591/20-8-2007: Υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων πιστωτικών ιδρυμάτων για τον κίνδυνο αγοράς.

ΠΔ/ΤΕ 2592/20-8-2007: Δημοσιοποίηση από τα πιστωτικά ιδρύματα εποπτικής φύσεως πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν καθώς και τη διαχείρισή τους.

ΠΔ/ΤΕ 2594/20-8-2007: Κίνδυνος αντισυμβαλλομένου.

ΠΔ/ΤΕ 2595/20-8-2007: Καθορισμός των κριτηρίων που πρέπει να διέπουν τη Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ΔΑΕΕΚ) των πιστωτικών ιδρυμάτων και της Διαδικασίας Εποπτικής Αξιολόγησης (ΔΕΑ) από την Τράπεζα της Ελλάδος.

ΠΔ/ΤΕ 2596/20-8-2007: Εποπτεία και έλεγχος των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι προϋποθέσεις που αντιστοίχως, προβλέπονται από την παρ 1 του άρθρου 31 του ν. 3601/2007 για τα πιστωτικά ιδρύματα, θυγατρικές τραπεζών.

ΠΔ/ΤΕ 2606/21-2-2008: Κωδικοποίηση των στοιχείων και πληροφοριών που οφείλουν να υποβάλλουν σε περιοδική βάση στην Τράπεζα της Ελλάδος τα πιστωτικά ιδρύματα για σκοπούς άσκησης εποπτείας – Αντικατάσταση της ΠΔ/ΤΕ2563/19-7-2005 -Καθορισμός προσώπων που έχουν ειδική σχέση με το πιστωτικό ίδρυμα.

ΠΔ/ΤΕ 2501/31-10-2002: Ενημέρωση των συναλασσόμενων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους.

ΠΔ/ΤΕ 2577/9-3-2006: Πλαίσιο αρχών λειτουργίας και κριτηρίων αξιολόγησης της οργάνωσης και των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων και σχετικές αρμοδιότητες των διοικητικών τους οργάνων, όπως ισχύει, τις ΠΔ/ΤΕ2587/2007, 2588/2007, 2589/2007, 2590/2007, 2591/2007, 2592/2002, 2593/2007, 2594/2007, 2596/2007, 2595/2007, που αφορούν τους κανόνες προληπτικής εποπτείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και ελέγχου των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων, όπως ισχύουν,

ΠΔ/ΤΕ 2614/7.4.2009: Πλαίσιο ελέγχου από την Τράπεζα της Ελλάδος της επάρκειας ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

3.3 Νομικός χαρακτηρισμός της σύμβασης.

Από την λειτουργία της σύμβασης, προκύπτει η ιδιαίτερη και σύνθετη μορφή της, για την οποία έχουν διατυπωθεί διαφορετικές απόψεις σχετικά με τη νομική της φύση.

Από τον Ehling κυρίως, έχει υποστηριχθεί ότι η σύμβαση αποτελεί προσύμφωνο και όχι οριστική σύμβαση. Για να στηρίξει την άποψή του αυτή, στηρίζεται στα έντυπα των συμβάσεων, όπου ορίζεται ότι ο προμηθευτής, αναλαμβάνει την υποχρέωση να προτείνει στον πράκτορα την αγορά των μελλοντικών απαιτήσεων του και ο ο πράκτορας, δέχεται την πρόταση υπό την προϋπόθεση της φερεγγυότητας του οφειλέτη. Αυτό όμως, μπορεί να συμβεί μόνο αν τα μέρη συνάπτουν χωριστή σύμβαση μετά από πρόταση και αντίστοιχα αποδοχή για κάθε απαίτηση. Ωστόσο, ταυτόχρονα με την κατάρτιση της σύμβασης factoring, συμφωνείται και η προεκχώρηση του συνόλου των απαιτήσεων του προμηθευτή, γεγονός που δεν συνάδει με τον χαρακτηρισμό της συμβάσεως ως προσυμφώνου. Για να δικαιολογηθεί λοιπόν ο χαρακτηρισμός αυτός, υποστηρίχτηκε ότι, η εκχώρηση αυτή αποτελεί μία προκαταβολική εκπλήρωση παροχής από τον προμηθευτή έναντι μίας υποχρέωσης η οποία δεν υφίσταται ακόμα, αιτία της οποίας αποτελεί μια σιωπηρή καταπιστευτική συμφωνία των μερών. Οριστική αιτία της συνολικής εκχώρησης, καθίσταται η εκ των υστέρων κατάρτιση των χωριστών συμβάσεων πώλησης των απαιτήσεων.¹¹²

Η άποψη αυτή, δεν μπορεί να γίνει δεκτή αφού πρέπει να αναζητείται η πραγματική βούληση των μερών, εάν δηλαδή, επιθυμούν να δεσμευτούν οριστικά ή αν επιδιώκουν μια προπαρασκευαστική ρύθμιση. Επιπλέον, οι συμβάσεις factoring, ρυθμίζουν τις σχέσεις των μερών με κάθε δυνατή λεπτομέρεια και από τη διατύπωση του νόμου στο άρθρο 3 παρ 2 σε συνδυασμό με άρθρο 456 Α.Κ., διαφαίνεται η εκπλήρωση υποχρέωσης που απορρέει από την οριστική σύμβαση πρακτορείας.¹¹³

Η σύμβαση factoring έχει χαρακτηριστεί και ως σύμβαση πλαίσιο¹¹⁴ ή σύμβαση-

¹¹² Β. Βάθης, ό.π., σελ. 71-72

¹¹³ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 72-73

¹¹⁴ είναι η σύμβαση, που ρυθμίζει εκ των προτέρων ένα συγκεκριμένο και προσδιοριζόμενο κάθε φορά από τη βούληση των συμβαλλομένων μέρος από την αμοιβαία συναλλακτική σχέση. Προκαθορίζει, το γενικό περιεχόμενο, έναντι του ύστερου ειδικού, πολλών, ανεξάρτητων μεταξύ τους, μελλοντικών

μανδύας, (Rahmen-Mantelvertrag).

Το κύριο χαρακτηριστικό της σύμβασης αυτής είναι ότι, ρυθμίζει τους όρους υπό τους οποίους θα συνάπτονται μελλοντικές συμβάσεις, αφήνοντας όμως το περιθώριο της επιλογής της σύναψής τους στα μέρη. Η σύμβαση factoring, όμως είναι εξαρχής δεσμευτική και για τα δύο μέρη και δεν επιτρέπει σε κανέναν να επιλέξει τις απαιτήσεις που θα εκχωρηθούν καθώς αφορά εξαρχής στο σύνολο των απαιτήσεων.¹¹⁵

Πρέπει επίσης να αναφέρουμε ότι, η σύμβαση factoring, είναι σύμβαση εκτελεστέα κατά διαδοχικές τμηματικές παροχές. Αυτό προκύπτει από α) η σύμβαση που συνάπτεται μεταξύ των μερών αφορά στο σύνολο των απαιτήσεων του προμηθευτή γεννημένων και μελλοντικών και β) σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 1905/1990 που παραπέμπει στο άρθρο 456 Α.Κ., ο προμηθευτής, υποχρεούται να θέσει στην διάθεση του πράκτορα, τις σχετικές με τις απαιτήσεις που έχουν εκχωρηθεί πληροφορίες και τα αντίστοιχα παραστατικά, το αργότερο μέχρι τον χρόνο κατά τον οποίο ο πράκτορας δικαιούται να ασκήσει τα δικαιώματά του από την σύμβαση. Ο πράκτορας δε, οφείλει να καταβάλλει σύμφωνα με τα ορισθέντα στην σύμβαση πριν ή κατά την λήξη κάθε μίας από τις εκχωρηθείσες απαιτήσεις την αξία της στον προμηθευτή.¹¹⁶

Γίνεται λοιπόν φανερό ότι η σύμβαση λειτουργεί εκ μέρους των δύο μερών με διαδοχικές τμηματικές παροχές. Βέβαια, η σύμβαση αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο με αυτές τις παροχές και δεν διαχωρίζεται από αυτές. Με την έννοια ότι, κάθε φορά που διεξάγεται μία τμηματική παροχή εκτελείται μέρος της ενιαίας σύμβασης factoring, χωρίς η κάθε τμηματική παροχή να χάνει την αυτοτέλειά της. Άλλωστε, η διατήρηση της αυτοτέλειας αυτών των παροχών, δικαιολογεί και την δυνατότητα υπαναχώρησης των μερών από μία τμηματική παροχή, όπως στην περίπτωση, που δεν παραδόθηκαν τα αφορούντα σε αυτήν έγγραφα εγκαίρως, ή δεν πιστώθηκαν τα χρήματα στον λογαριασμό του προμηθευτή. Η δυνατότητα αυτή προβλέπεται στο άρθρο 386 Α.Κ.¹¹⁷

συμβάσεων, αποτελώντας συνάμα τη βάση τους, την αιτία τους, γεγονός που τη διακρίνει από το προσύμφωνο. Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 182

¹¹⁵ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 182-184

¹¹⁶ Β. Βάθης, ό.π., σελ. 74

¹¹⁷ σύμφωνα με αυτό, τα αποτελέσματα της υπαναχώρησης από την τμηματική παροχή μπορούν να εκταθούν στο σύνολο της σύμβασης μόνο σε περίπτωση που η υπερημερία ή αδυναμία παροχής στα πλαίσια αυτής της τμηματικής παροχής είναι τόσο ουσιώδης ώστε να καθιστά ασύμφορη για τον παναχωρούντα την συνολική εκτέλεση της σύμβασης ή να δημιουργεί βάσιμους φόβους ότι δεν θα

Ωστόσο, δεν πρέπει να συγχέεται η δυνατότητα υπαναχώρησης¹¹⁸, η οποία αφορά συνήθως σε τμηματική παροχή¹¹⁹, με την δυνατότητα καταγγελίας, η οποία αφορά στο σύνολο της σύμβασης και οφείλεται σε σπουδαίο λόγο, ο οποίος μπορεί να είναι οποιοδήποτε γεγονός κλονίζει την εμπιστοσύνη των μερών ανεξαρτήτως από την ύπαρξη ή όχι υπαιτιότητας.¹²⁰

Βασικό χαρακτηριστικό της σύμβασης factoring, είναι η διάρκειά της. Αυτή προκύπτει άλλωστε, από την οικονομική λειτουργία των υπηρεσιών που προσφέρει ο πράκτορας, λογιστική και διαχειριστική, στον προμηθευτή. Η εκπλήρωση της παροχής, εκτείνεται υποχρεωτικά σε μακρύ χρονικό διάστημα. Παροδικές ή πρόσκαιρες ή βραχείας διάρκειας παροχές, δεν εξυπηρετούν ούτε τους στόχους του factoring άρα και του προμηθευτή, αλλά ούτε και του πράκτορα.¹²¹

Η διάρκεια αυτή της σύμβασης έχει δύο κύριες συνέπειες, την δημιουργία σχέσεως εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών και την λύση της συμβάσεως με καταγγελία.

Η μακροχρόνια συνεργασία των μερών, έχει ως αποτέλεσμα να κατέχει το κάθε μέρος σημαντικές πληροφορίες για τον αντισυμβαλλόμενο του, τις οποίες η σχέση εμπιστοσύνης που έχει αναπτυχθεί μεταξύ τους δεν του επιτρέπει να τις χρησιμοποιήσει για να βλάψει οικονομικά και ηθικά το άλλο μέρος. Αν ωστόσο, παρά την απαγόρευση, προβεί σε μια τέτοια ενέργεια, θα είναι υποχρεωμένος να αποζημιώσει τον αντισυμβαλλόμενο του για την ζημία που του προκάλεσε. Η δημιουργία σχέσεως εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών λοιπόν, συμβάλλει στην δημιουργία περαιτέρω υποχρεώσεων και δικαιωμάτων μεταξύ τους, που υπαγορεύονται από τις αρχές της καλής πίστης και των χρηστών ηθών, στηρίζεται δε στα άρθρα 197-198 και 288 του Α.Κ..¹²²

Επίσης, στα μέρη παρέχεται και η δυνατότητα της καταγγελίας της συμβάσεως factoring, α) όταν, δεν συμφωνήθηκε η ακριβής διάρκειά της και συνάφθηκε για αόριστο χρονικό διάστημα. Η λύση της σύμβασης, επέρχεται με καταγγελία ενός εκ των μερών, η οποία πρέπει να απευθύνεται στο άλλο μέρος με την προϋπόθεση βέβαια ότι, δεν θα ασκηθεί άκαιρα και θα δοθεί στον αντισυμβαλλόμενο το απαραίτητο χρονικό διάστημα προσαρμογής του στην νέα κατάσταση και β) όταν,

εκτελεστούν οι εναπομένουσες παροχές.

¹¹⁸ είναι δυνατή μόνο σε περίπτωση υπερημερίας ή αδυναμίας παροχής

¹¹⁹ κατ'εξαίρεση στο σύνολο της σύμβασης

¹²⁰ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 78-79

¹²¹ Σ. Ψυχομάνης, ό.π, σελ. 175-176

¹²² Στο ίδιο, ό.π., σελ. 178

κάποιο μέρος έχει σπουδαίο λόγο να προβεί σε λύση της σύμβασης. Ο σπουδαίος λόγος, μπορεί να οφείλεται είτε σε ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης λόγω υπερημερίας ή αδυναμίας παροχής, ή σε οποιοδήποτε άλλο γεγονός, το οποίο λαμβανομένης υπόψη της καλής πίστεως και των συμφερόντων των μερών, δεν επιτρέπει την συνέχιση εκτέλεσης της συμβάσεως μέχρι την συμφωνημένη λύση της, όπως π.χ., η χειροτέρευση της οικονομικής θέσεως του προμηθευτή.¹²³

Η σύμβαση καταρτίζεται εγγράφως, το έγγραφο μπορεί να είναι δημόσιο ή συμβολαιογραφικό. Ο έγγραφος τύπος της σύμβασης, αποτελεί συστατικό της στοιχείο και η μη τήρησή του συνεπάγεται ακυρότητα βάσει των άρθρων 158-159 του Α.Κ. Πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία της σύμβασης, ουσιώδη και επουσιώδη, παρεπόμενες ή πρόσθετες συμφωνίες. Η μη τήρηση του έγγραφου τύπου, συνεπάγεται την απόλυτη ακυρότητα της σύμβασης και λαμβάνεται υπόψη από τον δικαστή, αυτεπάγγελτα.¹²⁴

Η σύμβαση factoring, είναι και σύμβαση προσχωρήσεως και αυτό επειδή στην πράξη, χρησιμοποιούνται προδιατυπωμένες συμβάσεις, στις οποίες οι όροι έχουν τεθεί μονομερώς από τον πράκτορα και έτσι ο προμηθευτής, έχει την δυνατότητα είτε να συμβληθεί με αυτούς τους όρους, διατηρώντας μικρό περιθώριο διαπραγματεύσεώς τους, ή να μην συμβληθεί καθόλου.

Η πρακτική αυτή χρησιμοποιείται από τους οικονομικά ισχυρότερους, οι οποίοι επιθυμούν να διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους επιβάλλοντας τους δικούς τους όρους¹²⁵, με αποτέλεσμα, οι οικονομικά ασθενέστεροι, που δεν διαθέτουν διαπραγματευτική υπεροχή στην αγορά, να αναγκάζονται να συμβληθούν έστω και με ανεπιεικείς για τους ίδιους όρους.

Το πρόβλημα που δημιουργείται στο πλαίσιο της σύμβασης factoring, είναι ότι δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής οι διατάξεις του ν. 2251/94 για την προστασία του καταναλωτή. Αυτό συμβαίνει διότι, δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ο προμηθευτής ως τελικός αποδέκτης των υπηρεσιών του πράκτορα. Ο προμηθευτής, δρώντας στα πλαίσια της επαγγελματικής του ιδιότητας και μάλιστα αναθέτοντας στον πράκτορα υπηρεσίες που πριν διεξήγαγε ο ίδιος και οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για την λειτουργία της επιχείρησής του, έχει την αναγκαία κατάρτιση και οφείλει να επιδειξει

¹²³ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 177-178

¹²⁴ Στο ίδιο, ό.π., σελ.174-175

¹²⁵ όπως η ρήτρα αποκλειστικότητας, της καταγγελίας της συμβάσεως, μεταθέσεως του βάρους της αποδείξεως κ.ά., Β. Βάθης, ό.π., σελ 84

την ανάλογη προσοχή κατά την σύναψη της σύμβασης. Επομένως και να μπορούσε να θεωρηθεί τελικός αποδέκτης ο προμηθευτής, η επίκληση εκ μέρους του των διατάξεων του ν. 2251/1994 θα ήταν ενδεχομένως καταχρηστική, σύμφωνα με άρθρο 281 Α.Κ.¹²⁶ Η μόνη δυνατότητα προστασίας του προμηθευτή, είναι ο έλεγχος των γενικών όρων των συναλλαγών, βάση των γενικών διατάξεων του Α.Κ.¹²⁷

Ωστόσο, επειδή η έννοια του καταναλωτή σύμφωνα με τον νόμο, είναι ευρύτερη και περιλαμβάνει επαγγελματίες και εμπόρους, με την προϋπόθεση ότι είναι τελικοί αποδέκτες των προϊόντων ή υπηρεσιών, θα μπορούσαμε να δεχθούμε ότι ο προμηθευτής μπορεί να προστατευθεί. Εν προκειμένω, οι όροι της σύμβασης ελέγχονται σύμφωνα με το άρθρο 2 ν.2251/1994, χωρίς να αποκλείεται ο έλεγχος με βάση τις γενικές ρήτρες του Α.Κ.¹²⁸

Η σύμβαση factoring είναι επίσης, μία σύμβαση μεικτή, που παρουσιάζει στοιχεία διαφόρων συμβατικών τύπων, μεικτοτυπική σύμβαση.¹²⁹

Επομένως, δημιουργείται πρόβλημα σχετικά με τους εφαρμοστέους κανόνες δικαίου. Προκειμένου λοιπόν, να βρούμε το σύνολο των κανόνων δικαίου που θα εφαρμόζονται στο factoring, πρέπει να καταφύγουμε στις θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί σχετικά με την ρύθμιση των μεικτών συμβάσεων.

Όπως, η θεωρία της απορρόφησης, σύμφωνα με την οποία, μία από τις οφειλόμενες παροχές είναι η κύρια ενώ οι υπόλοιπες είναι δευτερεύουσες και υπάγονται στους κανόνες που ρυθμίζουν την πρώτη παροχή. Η θεωρία του συνδυασμού, σύμφωνα με την οποία, κάθε παροχή διέπεται από τους κανόνες της σύμβασης στην οποία υπάγεται. Η θεωρία της ανάλογης εφαρμογής του δικαίου, σύμφωνα με αυτήν οι μεικτές συμβάσεις, βρίσκονται στο ενδιάμεσο των ρυθμισμένων τύπων και για τον λόγο αυτό, μόνο αναλογική εφαρμογή των κανόνων δικαίου των συμβάσεων με τις οποίες ομοιάζουν, είναι δυνατή σε αυτές.¹³⁰

Επομένως, οι κανόνες δικαίου, που θα εφαρμοστούν σε μία σύμβαση, εξαρτώνται από τα χαρακτηριστικά που αυτή παρουσιάζει.

Η σύμβαση factoring, επειδή αποτελεί ιδιόμορφη σύμβαση με περισσότερες αυτοτελείς και κύριες παροχές, θα πρέπει να διέπεται ως προς κάθε παροχή της από τους αντίστοιχους κανόνες δικαίου, όπως αυτοί π.χ. του δανείου, της πώλησης

¹²⁶ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 86-88

¹²⁷ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 88-89

¹²⁸ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 132

¹²⁹ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 128

¹³⁰ Β. Βάθης, ό.π., σελ. 108-109

απαιτήσεως, της σύμβασης έργου κ.ά.¹³¹

Εντούτοις, λόγω της ενότητας που παρουσιάζει, είναι δυνατόν η εξέλιξη μίας παροχής να επηρεάζει και τις άλλες, όπως στην περίπτωση όπου μια παροχή είναι άκυρη και επομένως τίθεται θέμα εφαρμογής της 181 Α.Κ.

Στις περιπτώσεις αυτές, θα είναι πάντα θέμα ερμηνείας της βούλησης των μερών, εάν δηλαδή αυτά επιθυμούν ακυρότητα μέρους της σύμβασης να συνεπιφέρει την ακυρότητα του συνόλου αυτής.¹³²

3.4 Ο θεσμός της εκχώρησης στο Ελληνικό δίκαιο

Η βάση στην οποία στηρίζεται το factoring είναι ο νομικός θεσμός της εκχώρησης¹³³ απαιτήσεων (άρθρα 455 - 470 του Α.Κ.). Με την εκχώρηση επέρχεται ειδική διαδοχή, δηλαδή, υποκαθίσταται εξολοκλήρου ο αρχικός δανειστής στα δικαιώματά του από το νέο δανειστή στον οποίο μεταβιβάζεται η απαίτηση, ο δε οφειλέτης έχει τις ίδιες υποχρεώσεις και τις ίδιες βασικά ενστάσεις που είχε έναντι του αρχικού δανειστή.¹³⁴

Σε εκχώρηση υπόκεινται απαιτήσεις τόσο υφιστάμενες, (γεγενημένες), όσο και μελλοντικές, ακόμη και απαιτήσεις «υπό αίρεση» ή «υπό όρο». Στη νομική γλώσσα, ο αρχικός δανειστής ονομάζεται εκχωρητής, ο νέος δανειστής εκδοχέας της απαίτησης και ο οφειλέτης εκχωρούμενος οφειλέτης.

Τα συνολικά έσοδα των εταιρειών factoring υπάγονται σε καθεστώς Φ.Π.Α., δεν υπάγονται σε ΕΦΤΕ, ακόμη και όταν γίνονται από τράπεζες, ενώ η επιβαλλόμενη εισφορά του Ν.128/75, (συγκέντρωση κεφαλαίων), είναι μικρότερη των συνηθισμένων χρηματοδοτήσεων, (1,5%). Οι ρυθμίσεις αυτές, καθώς και η δυνατότητα των εταιρειών factoring να δημιουργούν αφορολόγητα αποθεματικά, δόθηκαν από το νομοθέτη σαν κίνητρα ανάπτυξης του θεσμού.¹³⁵

Η σύμβαση της εκχώρησης, (δικαιοπραξία εκποιητική, αναιτιώδης και άτυπη), πρέπει να έχει σαν αντικείμενο την άμεση μεταβίβαση απαίτησης, υφιστάμενης ή

¹³¹ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 108

¹³² Στο ίδιο, ό.π., σελ.112-113

¹³³ *εκχώρηση ονομάζεται η σύμβαση με την οποία ο αρχικός δανειστής, προμηθευτής, μεταβιβάζει σε τρίτο, τον πράκτορα, την απαίτησή του κατά του οφειλέτη, αγοραστή του εμπορεύματος.*

¹³⁴ efessos.lib.uoa.gr, ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

¹³⁵ Στο ίδιο, ό.π.

μελλοντικής, στον εκδοχέα. Δεν είναι αναγκαίο να προσδιορίζεται από την αρχή, κατά τρόπο απόλυτα συγκεκριμένο, η ταυτότητα του οφειλέτη, αρκεί να είναι δυνατή η εκ των υστέρων διαπίστωσή της.

Η περιγραφή της εκχωρούμενης απαίτησης, στη σχετική σύμβαση πρέπει να είναι τέτοια ώστε να είναι δυνατή με σαφήνεια η οριοθέτηση των μεταβιβαζόμενων στον εκδοχέα απαιτήσεων από τις υπόλοιπες απαιτήσεις, φορέας των οποίων εξακολουθεί να παραμένει ο εκχωρητής, για παράδειγμα, θεωρείται ότι ανταποκρίνεται στην εν λόγω προϋπόθεση εγκυρότητας η εκχώρηση των απαιτήσεων, τόσο των υφιστάμενων όσο και των μελλοντικών, που προέρχονται από την πώληση εμπορευμάτων από τον προμηθευτή σε ορισμένο αγοραστή. Αντίθετα είναι άκυρη, λόγω αοριστίας, η σύμβαση εκχώρησης όταν έχει σαν αντικείμενο απαιτήσεις από «μελλοντική διάθεση εμπορευμάτων σε αγοραστής», χωρίς οι τελευταίοι να προσδιορίζονται συγκεκριμένα.¹³⁶

Πρέπει οι απαιτήσεις να είναι εκχωρήσιμες, δηλαδή να μην έχει συμφωνηθεί το ανεκχώρητο, να μην είναι βάσει νόμου ακατάσχετες, και να μην συνδέονται στενά με το πρόσωπο του δανειστή.

Η ρήτρα του ανεκχώρητου για να είναι ισχυρή πρέπει να περιέχεται στο έγγραφο με το οποίο αποδεικνύεται η απαίτηση. Εφόσον, όμως, μια απαίτηση, παρά την ύπαρξη της εν λόγω ρήτρας, εξοφληθεί από τον οφειλέτη στον εκδοχέα, τούτο ισοδυναμεί με σιωπηρή αναγνώριση από την πλευρά τούτου του κύρους της εκχώρησης και επομένως παραίτησή του από το δικαίωμα προβολής της σχετικής ένστασης.¹³⁷

Για να είναι πλήρης μία σύμβαση εκχώρησης και για να μπορεί να αντιταχθεί έναντι του οφειλέτη, είναι αναγκαίο να έχει προηγηθεί αναγγελία της εκχώρησης. Η αναγγελία είναι μια μονομερής και άτυπη δήλωση που απευθύνεται από τον εκχωρητή ή τον εκδοχέα προς τον εκχωρούμενο οφειλέτη και αποτελεί γνωστοποίηση της γενόμενης εκχώρησης.

Η εκχωρούμενη απαίτηση περιέρχεται στον εκδοχέα με όλα τα παρεπόμενα δικαιώματα, (ενέχυρο, εγγύηση, υποθήκη κλπ.), ή προνόμια αλλά και με όλα τα τυχόν αρχικά ελαττώματα και βάρη, (αυτό οφείλει να το λάβει ιδιαίτερα υπόψη του ο πράκτορας που είναι και ο εκδοχέας των απαιτήσεων του προμηθευτή - πελάτη

¹³⁶ Στο ίδιο, ό.π.

¹³⁷ Στο ίδιο, ό.π.

του).¹³⁸

Ιδιαίτερη σημασία, για τη λειτουργία στην πράξη του factoring και την κατοχύρωση των συμφερόντων του πράκτορα, έχει το γεγονός ότι, με την εκχώρηση αποκόπτεται κάθε δεσμός μεταξύ εκχωρητή και οφειλέτη. Επομένως, αν ο οφειλέτης εξοφλήσει, μετά την αναγγελία, απευθείας τον αρχικό εκχωρητή, υποχρεούται να καταβάλει εκ νέου τη υποχρέωσή του και στον εκδοχέα.¹³⁹

Μια άλλη σημαντική νομική συνέπεια της εκχώρησης είναι ότι, οι δανειστές του εκχωρητή, δεν μπορούν να κατάσχουν την απαίτηση μετά την αναγγελία, δεδομένου ότι από αυτό το χρονικό σημείο και μετά, φορέας της απαίτησης καθίσταται ο εκδοχέας. Πάντως, δεν αποκλείεται η διάρρηξη της σύμβασης εκχώρησης, με βάση τις διατάξεις των άρθρων 939 επ. Α.Κ., σχετικά με την καταδολίευση των δανειστών.¹⁴⁰

3.4.1 Αιτία της εκχώρησης των απαιτήσεων

Η κρατούσα άποψη είναι ότι, ως αιτία εκχώρησης στο factoring, πρέπει να θεωρηθεί η ίδια η σύμβαση. Σύμφωνα λοιπόν με αυτήν, η σύμβαση factoring αποτελείται από δύο στοιχεία, το πρώτο είναι, η εκποιητική δικαιοπραξία της εκχώρησης των απαιτήσεων και το δεύτερο είναι, η υποσχετική δικαιοπραξία με την οποία αναλαμβάνεται η υποχρέωση της εκποίησης. Στην εκποιητική δικαιοπραξία εφαρμόζονται οι διατάξεις για την εκχώρηση, 455-470 Α.Κ. Οι διατάξεις αυτές, μπορούν να ρυθμίσουν ζητήματα της σύμβασης για τα οποία τα μέρη δεν συμφώνησαν με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί κενό.¹⁴¹ Στην περίπτωση δε, που δεν επαρκεί η ρύθμιση των διατάξεων για την ρύθμιση του κενού, μπορούν να τύχουν εφαρμογής οι διατάξεις για την πώληση, στην περίπτωση του γνήσιου factoring και για το δάνειο, στην περίπτωση του μη γνήσιου factoring.¹⁴²

¹³⁸ Στο ίδιο, ό.π.

¹³⁹ Στο ίδιο, ό.π.

¹⁴⁰ Στο ίδιο, ό.π.

¹⁴¹ Β. Βάθης, ό.π., σελ. 96

¹⁴² Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 129

3.4.2. Η έννοια των σχετικών υπηρεσιών

Η εξειδίκευση της έννοιας των «σχετικών υπηρεσιών», γίνεται ενδεικτικά από τον νόμο. Η συμβατική μορφή που προσλαμβάνει η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, καθορίζεται στα πλαίσια της ελευθερίας των συμβάσεων από την ιδιωτική βούληση και τον οικονομικό σκοπό που επιδιώκεται με τη σύναψη της σύμβασης. Εν προκειμένω, ο έλληνας νομοθέτης αναφερόμενος ενδεικτικά στο περιεχόμενο της σύμβασης, δεν εννοεί τις μεμονωμένες περιπτώσεις που απαριθμεί, αφού αυτές συνιστούν αυτοτελώς απλές ενοχικές συμβάσεις, ήδη ρυθμισμένες στον Αστικό Κώδικα, αλλά συνδυασμούς τους, ικανούς να συνθέσουν το καθιερωμένο στις συναλλαγές οικοδόμημα του θεσμού, όπως αυτός διεθνώς έχει παγιωθεί.¹⁴³

Από την ερμηνεία του άρθρου 1 παρ 1 εδ 2 του ν. 1905/1990, το οποίο ορίζει ότι ο πράκτορας παρέχει στον προμηθευτή υπηρεσίες «σχετικές» με την παρακολούθηση και είσπραξη απαιτήσεων, δεν προκύπτει αν μόνη η παρακολούθηση και είσπραξη των επιχειρηματικών απαιτήσεων αρκεί για την ύπαρξη σύμβασης factoring. Για την ύπαρξη ωστόσο, μιας σύμβασης factoring και την πλήρωση ενός ελάχιστου περιεχομένου που απαιτείται για να μπορεί μια σύμβαση να χαρακτηριστεί ως σύμβαση πρακτορείας, αρκεί η επιλογή ενός συνδυασμού υπηρεσιών, που προβλέπονται στον ν. 1905/1990, ή και άλλων, αφού ο θεσμός, αποσκοπεί στην διευκόλυνση των επιχειρήσεων στο παραγωγικό τους έργο.¹⁴⁴

3.4.3 Η εκχώρηση απαιτήσεων στον πράκτορα με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής

Η εκχώρηση ως εκποιητική και αφηρημένη σύμβαση, έχει ως αντικείμενό της, την μεταβίβαση μιας απαιτήσεως από τον παλιό στο νέο δανειστή, δηλαδή σε αυτή την περίπτωση, από τον προμηθευτή στον πράκτορα, χωρίς να απαιτείται η συναίνεση του οφειλέτη, (Α.Κ.455).

Το δικαίωμα της αναγωγής, δεν απορρέει από την σύμβαση εκχώρησης, αλλά από την βασική σύμβαση, που καταρτίζεται από τα μέρη, ή από μια ιδιαίτερη εγγυητική σύμβαση. Απο την τελευταία δε, θα κριθεί αν ο πράκτορας- εκδοχέας, έχει δικαίωμα

¹⁴³ Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 158

¹⁴⁴ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 159

αναγωγής κατά του προμηθευτή-εκχωρητή αναφορικά με την απαίτηση, η οποία δεν εισπράχθηκε.¹⁴⁵

Ο πράκτορας, ουδέποτε στερείται του δικαιώματος αναγωγής, αλλά αντίθετα, μπορεί να αναζητήσει από τον προμηθευτή, το ποσό της απαίτησης σε περίπτωση ανυπαρξίας της, ή όταν ακόμη ο οφειλέτης, προβάλλει ενστάσεις για ελαττώματα των πραγμάτων ή των υπηρεσιών που του παρασχέθηκαν από τον προμηθευτή.

Αντίθετα, όταν ο πράκτορας, αναλάβει τον πιστωτικό κίνδυνο, στερείται του δικαιώματος να στραφεί αναγωγικά κατά του προμηθευτή, σε περίπτωση αφερεγγυότητας του οφειλέτη.¹⁴⁶

Πάντως, η εκχώρηση των απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον πράκτορα στη σύμβαση, έχει και εξασφαλιστικό χαρακτήρα για τον πράκτορα, η οποία έγκειται στην προστασία του από ενδεχόμενη κακόπιστη συμπεριφορά του προμηθευτή, συμπαιγνία του προμηθευτή με τους οφειλέτες του, αφερεγγυότητα του προμηθευτή ή ακόμη και πτώχευση αυτού.¹⁴⁷

3.4.4 Η εξουσιοδότηση στον πράκτορα για την είσπραξη των απαιτήσεων

Από την διάταξη του άρθρου 236 Α.Κ., προκύπτει ότι η εξουσιοδότηση αποτελεί μονομερή δικαιοπραξία παροχής σε άλλον της εξουσίας, να προβεί σε δικαιοπραξία ή σε κάποια νομική πράξη, για λογαριασμό του εντολέα του. Στην περίπτωση της εξουσιοδότησης προς είσπραξη μιας απαίτησης, ο εξουσιοδοτούμενος εισπράττει στο δικό του όνομα την απαίτηση, η είσπραξη δε αυτή, έχει ως αποτέλεσμα την απόσβεσή της.¹⁴⁸

Με την εξουσιοδότηση προς είσπραξη των απαιτήσεων, επιτελείται η διαχειριστική λειτουργία του θεσμού. Άλλωστε, στη σύμβαση factoring η εκχώρηση των απαιτήσεων του προμηθευτή στον πράκτορα, διευκολύνει τον πράκτορα στην είσπραξη των απαιτήσεων αυτών, καθιστώντας έτσι, την απλή παροχή εξουσιοδότησης από τον προμηθευτή στον πράκτορα, περιττή.

Τόσο στο γνήσιο όσο και στο μη γνήσιο factoring, η διαχείριση των απαιτήσεων που εκχωρούνται στον πράκτορα, αποτελεί λογική συνέπεια της σύμβασης

¹⁴⁵ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 161

¹⁴⁶ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 161

¹⁴⁷ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 161

¹⁴⁸ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 162

εκχώρησης και όχι αντικείμενο αυτοτελούς ή παρεπόμενης σύμβασης των μερών, αφού η είσπραξη των απαιτήσεων, δεν αποτελεί υποχρέωση του πράκτορα έναντι του προμηθευτή, αλλά εξυπηρέτηση των δικών του συμφερόντων.

Η μόνη εξαίρεση κατά την οποία υφίσταται ανάμειξη του προμηθευτή στην διαχείριση και είσπραξη, είναι στην περίπτωση του μη γνησίου factoring επί αφερεγγυότητας των οφειλετών των εκχωρηθεισών απαιτήσεων, όπου ο πράκτορας, δύναται να στραφεί αναγωγικά κατά του προμηθευτή.¹⁴⁹

3.4.5 Η χρηματοδότηση του προμηθευτή με προεξόφληση των απαιτήσεων

Η συμφωνία του πράκτορα με τον προμηθευτή, περί παροχής κεφαλαίων με τη μέθοδο της προεξόφλησης απαιτήσεων, αποτελεί σύμβαση μη ρυθμισμένη από κάποια διάταξη του Αστικού Κώδικα, γεγονός σύνηθες όμως στις κύριες μορφές εμφανίσεως του θεσμού.¹⁵⁰

3.4.6 Η λογιστική και νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων και η διαχείρισή τους

Οι υπηρεσίες της λογιστικής ή νομικής παρακολούθησης των απαιτήσεων και η διαχείρισή τους, είναι τα δύο σκέλη της διαχειριστικής λειτουργίας της σύμβασης factoring.

Ο πράκτορας, διαχειρίζεται τα λογιστικά βιβλία του προμηθευτή και τα ενημερώνει, η υπηρεσία δε αυτή, έχει τη μορφή συμβάσεως παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών.

Η νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων του προμηθευτή από τον πράκτορα, με περιεχόμενο την διενέργεια όλων των απαραίτητων εξωδίκων και δικαστικών πράξεων, για την είσπραξη των απαιτήσεων, αποτελεί αντικείμενο συμβάσεως παραγγελίας, όπου εφαρμόζονται οι διατάξεις για την εντολή.

¹⁴⁹ Στο ίδιο, ό.π., σελ.162-163

¹⁵⁰ Στο ίδιο, ό.π., σελ.163

Η διαχείριση των απαιτήσεων του προμηθευτή από τον πράκτορα, έχει την έννοια του χειρισμού κατά την κρίση του των απαιτήσεων, πέραν της λογιστικής και νομικής παρακολούθησής τους.

Η σχετική συμφωνία αποτελεί μίσθωση έργου που διέπεται από τις διατάξεις για την εντολή.¹⁵¹

3.4.7 Η ολική ή μερική κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή

Η ανάληψη από τον πράκτορα του πιστωτικού κινδύνου συνιστά την ασφαλιστική λειτουργία του factoring και είναι η συνέπεια της εκχώρησης των απαιτήσεων ή κάποιας ιδιαίτερης εγγυητικής ευθύνης, που αναλαμβάνει ο πράκτορας.

Ο πιστωτικός κίνδυνος που αναλαμβάνει ο πράκτορας, είναι ο κίνδυνος μη πληρωμής μιας απαίτησης από λόγο που ανάγεται σε αδυναμία ή άρνηση πληρωμής από τον οφειλέτη.

Η ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου της απαίτησης μερικά ή ολικά, εξαρτάται αν το ποσό της απαίτησης βρίσκεται μέσα στο πιστωτικό όριο που έχει ορίσει ο πράκτορας για τον συγκεκριμένο προμηθευτή, χαρακτηρίζεται εγγυητική.¹⁵²

Πάντως, ο πράκτορας δεν υποχρεούται να δεχθεί τον κίνδυνο αφερεγγυότητας όλων αδιακρίτως των πελατών του αντισυμβαλλομένου του προμηθευτή, αφού η σύμβαση factoring, δεν συνίσταται στην διευκόλυνση της εισπράξεως των επισφαλών απαιτήσεων.

Η απαλλαγή του προμηθευτή από τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των πελατών του και η ευθύνη του να περιορίζεται στην ύπαρξη μόνο των εκχωρούμενων απαιτήσεων, έχει σαν αποτέλεσμα να μπορεί απερίσπαστος να επικεντρώνεται στο αντικείμενο της επιχειρηματικότητάς του.

¹⁵¹ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 164-166

¹⁵² Στο ίδιο, ό.π., σελ.166-167

3.5 Υποχρεώσεις και δικαιώματα του παράκτορα και του προμηθευτή

Η σύμβαση factoring είναι σύμβαση μεικτή η οποία περιέχει προδιατυπωμένους όρους. Λόγω των ποικίλων υπηρεσιών που καλείται να προσφέρει ο πράκτορας στον προμηθευτή, δημιουργείται ένα πλέγμα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, το οποίο διαμορφώνεται με βάση τα συμφωνηθέντα μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Οι σχέσεις των μερών διαφοροποιούνται ανάλογα, με το αν το factoring είναι γνήσιο ή μη γνήσιο, αν ο προμηθευτής επιλέγει την είσπραξη του τιμήματος πριν καταστεί ληξιπρόθεσμη η απαίτηση κ.ά.¹⁵³

Όπως και να διαμορφωθεί πάντως η σύμβαση factoring, ο προμηθευτής, έχει την υποχρέωση να εκχωρήσει το σύνολο των απαιτήσεων κατά των οφειλετών του, γεννημένων και μη, στον πράκτορα. Μετά από την εκχώρηση, ο προμηθευτής υποχρεούται να μεταβιβάσει στον πράκτορα τα τιμολόγια των απαιτήσεων προκειμένου ο τελευταίος να προβεί στην είσπραξη τους. Επίσης, υποχρεούται σύμφωνα με το άρθρο 456 Α.Κ., να δώσει στον πράκτορα, όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, όπως επωνυμία, διεύθυνση του οφειλέτη, συνεργαζόμενη τράπεζα κ.ά. ώστε να τον διευκολύνει στο έργο του.¹⁵⁴

Αν ο προμηθευτής παραβιάσει αυτήν την υποχρέωσή του τότε αθετεί την σύμβαση και υποχρεούται να αποζημιώσει τον πράκτορα.

Ο πράκτορας, διατηρεί το δικαίωμα να υπαναχωρήσει σύμφωνα με το άρθρο 386 Α.Κ., είτε από την συγκεκριμένη σύμβαση εκχώρησης στην περίπτωση μεμονωμένης αθέτησης της υποχρέωσης του προμηθευτή, είτε από την σύμβαση σε περίπτωση που ο προμηθευτής, αθετεί συστηματικά τις υποχρεώσεις του ή υπάρχει βάσιμος φόβος αθέτησης των υποχρεώσεών του και στο μέλλον, στην περίπτωση αυτή, ισούται με καταγγελία που επιφέρει την οριστική λύση της σύμβασης, που έχει μελλοντική ενέργεια και δεν επιφέρει ανατροπή των επελθέντων αποτελεσμάτων.

Επειδή ο πράκτορας, έχει το δικαίωμα να αρνηθεί την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου για έναν συγκεκριμένο προμηθευτή ή μία συγκεκριμένη απαίτηση, αμέσως μόλις ανακαλύψει ότι τίθεται θέμα αφερεγγυότητας, ανατρέπεται το αποτέλεσμα της συμβάσεως ως προς την συγκεκριμένη απαίτηση για την οποία πληρώθηκε η συμφωνηθείσα διαλυτική αίρεση.

¹⁵³ Β. Βάθης, ό.π., σελ. 115

¹⁵⁴ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 120

Εκτός αυτών, η ίδια η σύμβαση, μπορεί να διαμορφωθεί εν μέρει ως γνήσια και εν μέρει ως μη γνήσια, με αποτέλεσμα να μην έχει πράκτορας δικαίωμα αναγωγής κατά του προμηθευτή σε περίπτωση μη είσπραξης της απαίτησης. Για άλλες δε, να φέρει τον κίνδυνο αφερεγγυότητας ο προμηθευτής και έτσι, αν δεν ικανοποιηθεί ο πράκτορας από τον οφειλέτη να μπορεί να στραφεί κατά του προμηθευτή αναγωγικά. Για τον λόγο αυτό, η σύμβαση factoring έχει ως αντικείμενο διαζευκτική ενοχή στην επιλογή της οποίας δικαιούται να προβεί ο προμηθευτής. Η επιλογή αυτή γίνεται είτε με ρητό αίτημά του προς τον πράκτορα είτε συνάγεται συμπερασματικά από την ανάληψη του τιμήματος πριν αυτό καταστεί ληξιπρόθεσμο από τον προμηθευτή. Η διαζευκτική αυτή ενοχή, συνδυάζεται με το δικαίωμα του πράκτορα να μην αναλάβει τον κίνδυνο αφερεγγυότητας ενός οφειλέτη.¹⁵⁵

Με την εξέλιξη της σύμβασης θα διαμορφωθούν και οι σχέσεις των μερών. Έτσι στην περίπτωση του γνήσιου factoring η εκχώρηση γίνεται αντί καταβολής και έχει ως αιτία την πώληση, 420 Α.Κ. σε συνδυασμό με 514 Α.Κ. και ο προμηθευτής ευθύνεται μόνο για την ύπαρξη της απαίτησης καθώς και για την ύπαρξη τυχόν ενστάσεων που στρέφονται εναντίον του και αφορούν την εκχωρούμενη απαίτηση.

Αν υπάρχουν τέτοιες ενστάσεις, ο πράκτορας δικαιούται είτε να απαλλαγεί από την καταβολή της απαίτησης, είτε να την αναζητήσει με βάση τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό, αν την έχει καταβάλλει, είτε να ζητήσει αποζημίωση, ακόμη και να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση. Πρέπει να σημειωθεί όμως, ότι μόνο οι ενστάσεις που γεννήθηκαν πριν την αναγγελία της εκχώρησης στον οφειλέτη μπορούν να αντιταχθούν από αυτόν κατά του πράκτορα, σύμφωνα με άρθρο 463 § 1 Α.Κ.¹⁵⁶

Αντίθετα, στην περίπτωση του μη γνήσιου factoring, η εκχώρηση γίνεται χάριν καταβολής, έχει ως αιτία το δάνειο, άρθρο 421 Α.Κ. σε συνδυασμό με 806 επ. Α.Κ., και ο πράκτορας μπορεί να στραφεί αναγωγικά κατά του προμηθευτή και να απαιτήσει την καταβολή της απαίτησης, με βάσει τις διατάξεις για το δάνειο 806 επ. να ζητήσει το δάνειο, τους τόκους και την αμοιβή του για τις παρασχεθείσες υπηρεσίες. Αν ο προμηθευτής αρνηθεί να επιστρέψει το δάνειο, ο πράκτορας δικαιούται να προβεί σε καταγγελία της σύμβασης factoring.

Πρέπει να αναφερθεί ότι, στο μη γνήσιο factoring, όπου η εκχώρηση γίνεται χάριν

¹⁵⁵ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 116

¹⁵⁶ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 122

καταβολής ο πράκτορας δεν δικαιούται να μεταβιβάσει την απαίτηση σε τρίτο, καθώς έχει προσωπική υποχρέωση να προβεί στην είσπραξή της. Αν παραβιάσει τη συμφωνία και μεταβιβάσει την απαίτηση, η ενέργειά του αυτή θα πρέπει να ερμηνευτεί ως αποδοχή της απαίτησης αντί καταβολής και ως παραίτησή του από το δικαίωμα αναγωγής που διατηρούσε κατά του προμηθευτή.¹⁵⁷

Όσον αφορά τις υποχρεώσεις του πράκτορα, αν ο οφειλέτης είναι φερέγγυος, τότε ο πράκτορας υποχρεούται να καταβάλλει στον προμηθευτή το τίμημα της απαίτησης, μείον την αμοιβή του για τις υπηρεσίες εισπράξεως, διαχείρισεως, ανάληψης ενδεχομένως πιστωτικού κινδύνου. Αν ο πράκτορας αρνείται να καταβάλει την παροχή, ο προμηθευτής δικαιούται να τον εναγάγει και ο πράκτορας, οφείλει τόκους υπερημερίας από όταν εισέπραξε την απαίτηση από τον οφειλέτη ή από το χρονικό σημείο το οποίο είχε οριστεί ως απώτατο σημείο της είσπραξης ανεξάρτητα από το αν εισέπραξε ή όχι ο πράκτορας την απαίτηση.

Αν μετά την εκχώρηση των απαιτήσεων πληρωθεί η διαλυτική αίρεση της αφερεγγυότητας ενός οφειλέτη και ματαιωθεί η ενέργεια της σύμβασης, συνήθως συμφωνείται ότι ο πράκτορας εξακολουθεί να κρατά την απαίτηση με σκοπό την είσπραξή της για λογαριασμό του προμηθευτή. Οπότε σε αυτήν την περίπτωση, παρέχονται στον προμηθευτή μόνο υπηρεσίες διαχείρισης και είσπραξης της απαίτησης και οι σχέσεις των μερών διέπονται από τις διατάξεις που ρυθμίζουν την σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών δηλαδή τη σύμβαση εργασίας Α.Κ. 648 ή τη σύμβαση έργου ΑΚ 681. Και στις δύο περιπτώσεις είναι δυνατή η εφαρμογή των διατάξεων που ρυθμίζουν την σύμβαση της εντολής 713 επ. Α.Κ., εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις της σύμβασης έργου ή της σύμβασης εργασίας. Επομένως, ο πράκτορας με βάση την διάταξη 652 Α.Κ., οφείλει να εκτελέσει με επιμέλεια την αναλειφθείσα εργασία της είσπραξης της απαιτήσεως, άλλως ευθύνεται για την ζημία που προξένησε στον προμηθευτή από δόλο ή αμέλεια του. Η υπαίτια καθυστέρηση ή αθέτηση εκ μέρους του της υποχρέωσης είσπραξης μίας απαιτήσης, θα συνεπάγεται απώλεια του δικαιώματος αμοιβής του. Κατ' εφαρμογή δε των διατάξεων των άρθρων 382, 383 και 387 Α.Κ., θα γεννάται υπό προϋποθέσεις αξίωση αποζημίωσης του προμηθευτή και δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης παροχής υπηρεσιών εισπράξεως των απαιτήσεών του.

Οι περιπτώσεις που προαναφέραμε, θα πρέπει να διαφοροποιηθούν από την

¹⁵⁷ Στο ίδιο, ό.π., σελ.121

περίπτωση που ο προμηθευτής εξουσιοδοτεί απλώς τον πράκτορα να προβεί για λογαριασμό του στην είσπραξη της απαίτησης, δυνατότητα η οποία επιτρέπεται από το ν. 1905/1990 αρ. 1 §1 εδ. β. Στην περίπτωση αυτή, η εκχωρημένη απαίτηση εξακολουθεί να ανήκει στον προμηθευτή με αποτέλεσμα ο πράκτορας να μην μπορεί να την μεταβιβάσει και οι δανειστές του να μην δικαιούνται να την κατάσχουν.

Αν παραλειφθεί η παροχή της εξουσιοδότησης, τότε η ευθύνη που προμηθευτή θα διαμορφωθεί όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω ανάλογα με τον χαρακτηρισμό της σύμβασης ως εργασίας ή έργου. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση ο προμηθευτής ανεξάρτητα από ενδεχόμενη υπαιτιότητά του θα περιέλθει σε υπερημερία δανειστού και θα υποχρεωθεί να καταβάλλει την συμφωνηθείσα αμοιβή, 656 Α.Κ., αντίθετα στη δεύτερη περίπτωση, ο πράκτορας δεν θα δικαιούται αμοιβή αλλά αν χαρακτηριστεί ως υπερημερία η παράλειψή του θα εφαρμοστούν οι διατάξεις των άρθρων 358 και 698 Α.Κ. και θα δικαιούται να αναζητήσει ότι δαπάνησε για την εκτέλεση του έργου. Διαφορετικά, θα δικαιούται να υπαναχωρήσει σύμφωνα με τα άρθρα 382 και 383 Α.Κ. Στην περίπτωση αυτή η υπαναχώρηση θα ισοδυναμεί με καταγγελία ως προς το ανεκτέλεστο μέρος της σύμβασης, η οποία μπορεί υπό τις προϋποθέσεις που απαιτεί ο νόμος να ισχύσει για το σύνολο της σύμβασης.¹⁵⁸

3.5.1. Η σχέση μεταξύ πράκτορα και τρίτου-οφειλέτη

Ο πράκτορας-εκδοχέας της απαίτησης, μετά την αναγγελία της εκχώρησης στον οφειλέτη από τον ίδιο ή τον εκχωρητή, άρθρο 2 ν. 1905/1990 και 460 Α.Κ., αποκτά την ίδια νομική θέση που είχε ο εκχωρητής-προμηθευτής. Ο οφειλέτης, για να απαλλαγεί πλέον από την υποχρέωση καταβολής, θα πρέπει να καταβάλλει μόνο στον πράκτορα. Αντίστοιχα, ο πράκτορας διατηρεί όλες τις ενστάσεις που είχε κατά του προμηθευτή και δικαιούται να τις προβάλλει κατά του πράκτορα, 463 Α.Κ.¹⁵⁹

Το άρθρο 2 παρ 5 του ν. 1905/1990, σε αντίθεση με τη ρύθμιση του Α.Κ., (466 ΑΚ), που προβλέπει την δυνατότητα συμφωνίας των μερών για το ανεκχώρητο των απαιτήσεών τους, ορίζει ότι, οι συμβάσεις πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων κατισχύουν των τυχόν συμφωνιών μεταξύ προμηθευτή και οφειλέτη περί ανεκχώρητου των μεταξύ τους απαιτήσεων.

¹⁵⁸ Στο ίδιο, ό.π., σελ 120-122

¹⁵⁹ Α. Γεωργιάδης, *Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας*, Τέταρτη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2000, σελ. 139

Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση που ο πράκτορας, γνώριζε την συμφωνία περί ανεκχωρήτου των μερών. Η ρύθμιση αυτή, ήταν αναγκαία γιατί διαφορετικά θα εμποδιζόταν η λειτουργία του factoring σε βαθμό που θα οδηγούσε σε αχρησία του θεσμού.¹⁶⁰

3.5.2 Ο οφειλέτης στη σύμβαση

Με την έγγραφη αναγγελία της σύμβασης από τον προμηθευτή ή τον πράκτορα στον οφειλέτη, πελάτη του προμηθευτή, συμβάλλεται με τον πράκτορα και καταβάλλει πλέον μόνο σε αυτόν έγκαιρα το ποσόν που πριν την αναγγελία όφειλε στον προμηθευτή.

Η βασική σχέση που συνδέει τον προμηθευτή με τον οφειλέτη είναι σύμβαση πώλησης ή σύμβαση έργου ή σύμβαση παροχής υπηρεσιών.¹⁶¹

3.5.3. Η αναγγελία στη σύμβαση

Η σύμβαση, αναγγέλλεται εγγράφως από τον πράκτορα ή τον προμηθευτή στον οφειλέτη. Με την αναγγελία, πρέπει να προσδιορίζονται επαρκώς, οι απαιτήσεις της πρακτορείας και η ταυτότητα του πράκτορα.

Αναγγελία βεβαίως, θεωρείται και η έγγραφη γνωστοποίηση στον οφειλέτη της ύπαρξης της σύμβασης μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή, καθώς και η αναγραφή, στα προς εξόφληση παραστατικά, της ταυτότητας του πράκτορα.

Η αναγγελία μπορεί επίσης να γίνει με οποιονδήποτε πρόσφορο έγγραφο τρόπο, αρκεί να αποδεικνύεται και να μην μπορεί να αμφισβητηθεί από τον οφειλέτη ή από τρίτους.

Ο πράκτορας, δεν αποκτά τα συμφωνηθέντα δικαιώματα απέναντι στον οφειλέτη, πριν από αυτήν την αναγγελία. Αν ο οφειλέτης καταβάλλει την παροχή στον πράκτορα πριν από την αναγγελία της σύμβασης, ελευθερώνεται έναντι του προμηθευτή.

Ο πράκτορας, μετά την αναγγελία της σύμβασης από αυτόν ή τον προμηθευτή, έχει

¹⁶⁰ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 140

¹⁶¹ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 140

απέναντι στον οφειλέτη της εκχωρούμενης απαίτησης, την ίδια νομική θέση που είχε και η επιχείρηση του προμηθευτή.

Οι συμβάσεις πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, κατισχύουν των τυχόν συμφωνιών μεταξύ προμηθευτή και οφειλέτη περί ανεκχώρητου των μεταξύ τους απαιτήσεων.¹⁶²

3.6 Η λύση της σύμβασης

Η σύμβαση factoring είναι σύμβαση διαρκής. Άλλωστε, ο πράκτορας μόνο στα πλαίσια μίας διαρκούς ενοχικής σχέσης μπορεί να κάνει επωφελείς εκτιμήσεις των κινδύνων που αναλαμβάνει, να αναπτύσσει εξειδικευμένες τεχνικές στον κλάδο αυτό και να ελέγχει καθημερινά την πορεία των εργασιών προμηθευτή και οφειλέτη. Είναι φανερό ότι παροδικές ή βραχυπρόθεσμες παροχές και αντιπαροχές δεν εξυπηρετούν τους στόχους του factoring, ούτε τα συμφέροντα των αντισυμβαλλομένων, καθώς ο προμηθευτής, επιθυμεί διαρκή χρηματοδότηση ενώ ο πράκτορας, που επενδύει χρειάζεται χρόνο προκειμένου να αντισταθμίσει την οικονομική του επιβάρυνση με κέρδη.¹⁶³

Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του ν. 1905/1990, ορίζεται το διάστημα εντός του οποίου ο πράκτορας θα παρέχει τις υπηρεσίες του στον προμηθευτή. Αυτό είναι ουσιώδες στοιχείο της σύμβασης factoring και ως τέτοιο πρέπει να καθορίζεται ρητά στο έγγραφο που συντάσσουν τα μέρη.

Η διάρκεια αυτή συνήθως συμφωνείται για 24 μήνες, με δυνατότητα ρητής ή σιωπηρής ανανέωσης για ορισμένο ή αόριστο χρόνο.¹⁶⁴

Η διάρκεια της σύμβασης επιφέρει επίσης, έννομες συνέπειες που η επιστήμη έχει διαγνώσει και διαμορφώσει αναλογικά και σύμφωνα με τις διάφορες ερμηνευτικές μεθόδους για όλες τις διαρκείς συμβάσεις. Έτσι, διαμορφώνονται αντίστοιχα οι δυνατότητες λύσης της σύμβασης και οι συνέπειες από τη λύση της.

Το factoring, λύεται είτε με την πάροδο του συμφωνημένου χρόνου σε περίπτωση που έχει συναφθεί ως σύμβαση ορισμένου χρόνου ή με καταγγελία σε περίπτωση που έχει συμφωνηθεί ως σύμβαση αορίστου χρόνου.

¹⁶² Γ. Βελέντζας, ό.π., σελ. 471

¹⁶³ Β. Βάθης, ό.π., σελ. 76

¹⁶⁴ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 147

Ωστόσο, λόγω της ποικιλίας των υπηρεσιών που παρέχονται και της πολυπλοκότητας των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που αναπτύσσονται στα πλαίσια τους και για τα δύο μέρη, οι πιθανότητες ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης είναι αυξημένες. Σε αυτή την περίπτωση, υπάρχει η δυνατότητα καταγγελίας λόγω σπουδαίου λόγου, καθώς και η δυνατότητα εφαρμογής των γενικών διατάξεων 382 Α.Κ, ενώ παράλληλα, τίθεται θέμα κατά πόσο μπορούν να εφαρμοστούν οι διατάξεις περί ακυρότητας και ακυρωσίας των συμβάσεων.

3.6.1 Λύση της σύμβασης με τακτική καταγγελία

Η λύση με τακτική καταγγελία της σύμβασης factoring, μπορεί να επέλθει όταν, είτε συμφωνείται από την αρχή ή μετατρέπεται εκ των υστέρων σε αορίστου χρόνου, με ορισμένες βέβαια προϋποθέσεις, από οποιοδήποτε εμπλεκόμενο μέρος.¹⁶⁵

Σε όλες τις διαρκείς ενοχές παρέχεται αυτή η δυνατότητα, εφόσον η διάρκειά τους δεν προβλέπεται από την σύμβαση ή όταν υπάρχει υπάρχει δυνατότητα, βάση νόμου και όπως επιβάλλεται από τα χρηστά ήθη, σιωπηρής ανανέωσης. Ακόμα και στις περιπτώσεις των διαρκών συμβάσεων των οποίων η λύση δεν ρυθμίζεται από τον νόμο, όπως η σύμβαση factoring, μπορούν να λυθούν με τακτική καταγγελία όταν ισχύουν ως συμβάσεις αορίστου χρόνου.¹⁶⁶

Οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες πρέπει να ασκείται η τακτική καταγγελία¹⁶⁷, αφορούν την τήρηση ορισμένης προθεσμίας από τον καταγγέλοντα, ώστε ο αντισυμβαλλόμενός του να λάβει μέτρα περιορισμού της ζημίας που θα υποστεί¹⁶⁸, να λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα του προμηθευτή, αφού η σύμβαση έχει την ιδιαιτερότητα να εισχωρεί στην οργανωτική δομή της εταιρείας, καθώς και να ρυθμίζεται η κατώτατη διάρκεια της σύμβασης πριν από την οποία δεν είναι δυνατή η λύση της ώστε να προστατεύονται τα συμφέροντα του πράκτορα.¹⁶⁹

Στην σύμβαση factoring, συνήθως περιέχονται ρυθμίσεις σχετικές με την προθεσμία τακτικής καταγγελίας, εάν όμως δεν υπάρχει ρύθμιση, ο προσδιορισμός

¹⁶⁵ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 240

¹⁶⁶ Α. Γεωργακόπουλος, *Το δίκαιο των διαρκών ενοχών*, Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα 1979, σελ. 152

¹⁶⁷ η καταγγελία επιφέρει άμεση λύση της σύμβασης με αποτέλεσμα να θίγονται τα συμφέροντα του μέρους στο οποίο απευθύνεται

¹⁶⁸ η μη τήρηση της προθεσμίας δεν πρέπει να σημαίνει την ακυρότητα της καταγγελίας, σε περίπτωση άκαιρης τακτικής καταγγελίας η σύμβαση θεωρείται λυμένη αλλά ο καταγγέλων υποχρεούται να καταβάλλει αποζημίωση στον αντισυμβαλλόμενο

¹⁶⁹ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 240-244

των διατάξεων που θα καλύψουν το συμβατικό κενό θα γίνει με βάση αυτά που γίνονται δεκτά σχετικά με την νομική φύση της σύμβασης και την διάρκειά της μέχρι τον χρόνο καταγγελίας.

3.6.2 Η λύση της σύμβασης με έκτακτη καταγγελία

Η λύση της σύμβασης με έκτακτη καταγγελία, ανεξάρτητα από τα αν έχει συναφθεί ως ορισμένου ή αορίστου χρόνου, μπορεί να επέλθει για σπουδαίο λόγο.¹⁷⁰

Στις διαρκείς συμβάσεις, τουλάχιστον στις περισσότερες, υπάρχει διάταξη που ρυθμίζει την καταγγελία για σπουδαίο λόγο. Η δυνατότητα καταγγελίας για σπουδαίο λόγο¹⁷¹, εάν δεν προβλέπεται ρητώς από τον νόμο, μπορεί να θεμελιωθεί είτε στις γενικές ρήτρες του Αστικού Κώδικα ή σε εθνικό κανόνα δικαίου εφαρμοστέο σε όλες τις διαρκείς ενοχές.

Για την ύπαρξη σπουδαίου λόγου απαιτείται ακούσιο ή εκούσιο περιστατικό, το οποίο δεν οφείλεται στην υπαιτιότητα του καταγγέλλοντα και το οποίο κατά την καλή πίστη και τα χρηστά ήθη δεν δικαιολογεί περαιτέρω αξιώσεις του αντισυμβαλλόμενου ως προς την διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης. Σπουδαίο λόγο συνιστούν το συμβατικό πταίσμα, η κατάχρηση εμπιστοσύνης, η πρόκληση ζημίας κ.ά. που υπάρχουν κατά την στιγμή της καταγγελίας, ασχέτως εάν εμφανίσθηκαν παλαιότερα ακόμα και πριν την σύναψη της σύμβασης, εφόσον δεν έχουν εξαλειφθεί ή αποδυναμωθεί κατά τον χρόνο της καταγγελίας.¹⁷²

Σπουδαίος λόγος στην σύμβαση factoring, για καταγγελία εκ μέρους του πράκτορα είναι, η περιουσία του προμηθευτή ή του εγγυητή ή ουσιώδη στοιχεία της να έχουν επιβαρυνθεί, κατασχεθεί, ή σφραγισθεί κ.ά., εκ μέρους του προμηθευτή δε, μπορεί να είναι, η παράλειψη προεξόφλησης των ήδη εκχωρημένων απαιτήσεων εντός του συμφωνηθέντος χρονικού διαστήματος, κ.ά.

¹⁷⁰ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 246

¹⁷¹ η έννοια του σπουδαίου λόγου είναι τελολογική και συνυφασμένη με την αξίωση εκτέλεσης των συμβάντων κατά την καλή πίστη. Δεν είναι διαπιστωτική των συναλλακτικών ηθών τα οποία δεν μπορούν να καταργήσουν την σύμβαση.

¹⁷² Λ. Γεωργακόπουλος, ό.π., σελ. 160

3.6.3 Η λύση της σύμβασης λόγω θανάτου ή πτώχευσης

Ο θάνατος των συμβαλλομένων δεν επιφέρει κατά κανόνα λύση της σύμβασης καθώς στη θέση του υπεισέρχονται οι κληρονόμοι του. Ο νόμος εντούτοις, προβλέπει για εξαιρετικές περιπτώσεις ότι η ενοχή αποσβήνεται με τον θάνατο του δανειστή, άρθρο 840 παρ 1 εδ β Α.Κ., του οφειλέτη άρθρα 675 παρ 1, 726 εδ α Α.Κ., οποιουδήποτε εκ των δύο άρθρο 773 εδ α.. Από αυτό συμπεραίνουμε ότι, ο θάνατος λειτουργεί ως αποσβετικός λόγος της ενοχής στις συμβάσεις στις οποίες τα μέρη αποβλέπουν στις προσωπικές ιδιότητες και ικανότητες του άλλου ή στην εν γένει προσωπικότητά του όπως συμβαίνει σε όλες τις σχέσεις εμπιστοσύνης.¹⁷³

Το factoring, είναι από τις κατεξοχήν συμβάσεις που στηρίζονται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη των μερών και δεν υπάρχει ρύθμιση στο νόμο που να προβλέπει τις συνέπειες από ενδεχόμενο θάνατο ή πτώχευση ενός εκ των συμβαλλομένων.

Η αποδοχή της αυτοδίκαιης λύσης της σύμβασης σε περίπτωση θανάτου ή πτώχευσης ενός εκ των συμβαλλομένων μερών είναι προβληματική και είναι αμφίβολο αν ανταποκρίνεται στη βούληση των μερών. Παρά ταύτα, το ζήτημα είναι μειωμένης σημασίας αφού στις προδιατυπωμένες συμβάσεις περιλαμβάνονται όροι σχετικοί με τον θάνατο ή την πτώχευση. Συνήθως προβλέπεται ως σπουδαίος λόγος καταγγελίας εκ μέρους του πράκτορα ο θάνατος ή η κήρυξη σε πτώχευση του προμηθευτή.

3.6.4 Συνέπειες της καταγγελίας

Στη σύμβαση factoring, αν και δεν προβλέπεται από το νόμο δικαίωμα αποζημίωσης για τις ζημίες που προκλήθηκαν από τη λύση της σύμβασης, που οφείλεται σε συμβατικό πταίσμα του άλλου, θα πρέπει εντούτοις, να γίνει δεκτό ότι όπως σε όλες τις διαρκείς ενοχές στις οποίες αναγνωρίζεται είτε εθιμικά είτε συμβατικά ή αναλογικά δικαίωμα καταγγελίας για σπουδαίο λόγο, παρίσταται ανάγκη να θεωρηθεί συμφυές προς το δικαίωμα της καταγγελίας, το δικαίωμα αποζημιώσεως κατά του μέρους που προκάλεσε υπαιτίως την καταγγελία, για τις ζημίες που προκλήθηκαν από αυτήν.

Διαφορετικά, θα υπήρχε αντίθεση στα χρηστά ήθη και την εύλογη ερμηνεία του δικαίου, αν γινόταν δεκτό, ότι ο νόμος από τη μία αμείβει αυτόν που υπαίτια

¹⁷³ Α. Γεωργιάδης, ό.π., σελ. 255

παραβαίνει τις υποχρεώσεις του, με το να τον απαλλάσσει από την υποχρέωση αποκατάστασης των ζημιών που προκάλεσε, από την άλλη δε να υποχρεώνει τον δικαιούχο της αποζημίωσης, να μην ασκήσει την καταγγελία προκειμένου να διατηρήσει το δικαίωμα αποζημίωσης κατά του αντισυμβαλλομένου του.

Επιχείρημα για την δυνατότητα αποκατάστασης των ζημιών που προκλήθηκαν από τη λύση της σύμβασης factoring, αντλείται και από τις διατάξεις του Α.Κ. για την σύμβαση εργασίας, οι οποίες αναλογικής εφαρμογής στην σύμβαση factoring.¹⁷⁴

Η περίπτωση άδικης καταγγελίας, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως τέτοια και στην περίπτωση του factoring λόγω της δυνατότητας αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων του Α.Κ., είναι η καταγγελία σύμβασης εργασίας την οποία ο εργαζόμενος σύναψε πεπεισμένος ως προς την προοπτική μακράς διάρκειάς της. Η τελευταία να μην λύει τη σύμβαση και απαλλάσσει τον καταγγέλλοντα από τις προς εκπλήρωση υποχρεώσεις του, αυτός όμως ευθύνεται λόγω της άκαιρης καταγγελίας του σε ανόρθωση όλων των ζημιών που προκλήθηκαν στον αντισυμβαλλόμενο του εξαιτίας της.

Περαιτέρω στη σύμβαση factoring, υπάρχει υποχρέωση αποκατάστασης των ζημιών που προκαλούνται από άκαιρη καταγγελία και λόγω της διάταξης του άρθρου 700 Α.Κ.¹⁷⁵

Στην περίπτωση της καταγγελίας της σύμβασης factoring, αποκαθίστανται οι ζημιές που οφείλονται σε αυτήν, είτε πρόκειται για καταγγελία που οφείλεται σε συμβατικό πταίσμα του αντισυμβαλλομένου, είτε πρόκειται για καταγγελία η οποία αποτελεί η ίδια συμβατικό πταίσμα του καταγγέλλοντος.

Όσον αφορά το είδος της αποζημίωσης που οφείλεται στην περίπτωση της καταγγελίας της σύμβασης factoring, αυτή είναι η κοινή αποζημίωση, δηλαδή, η πλήρης αποζημίωση για την αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν από την λύση της σύμβασης factoring. Επειδή δεν υπάρχουν ειδικές διατάξεις για τον υπολογισμό της αποζημίωσης αυτής, εφαρμοστέες, είναι οι διατάξεις των άρθρων 279 επ. Α.Κ.

Εάν αυτός που προκάλεσε υπαιτίως την καταγγελία της σύμβασης, δικαιούται να καταγγείλει και αυτός την σύμβαση, δεν υποχρεούται σε αποζημίωση του άλλου, γιατί η καταγγελία αυτή δεν είναι αιτιώδης ως προς την ζημία που θα επέλθει. Συνεπώς αποκαταστατέες είναι οι ζημιές που προκλήθηκαν από τη λύση της

¹⁷⁴ Λ. Γεωργακόπουλος, ό.π., σελ. 175-177

¹⁷⁵ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 179

σύμβασης μέχρι το χρονικό σημείο κατά το οποίο δικαιούται το άλλο μέρος να καταγγείλει τη σύμβαση.

Ως προς τον υπολογισμό της ζημίας, σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις, αποκαταστατέα είναι η μείωση της περιουσίας και το διαφυγόν κέρδος του δικαιούμενου την αποζημίωση, (Α.Κ. 298). Η αποζημίωση δε αυτή, δύναται να μην επιδικασθεί ή να μειωθεί, όταν ο ζημιωθείς συντέλεσε στην επέλευση της ζημίας με δική του υπαιτιότητα, ή παρέλειψε να την αποτρέψει ή να την περιορίσει, 300 Α.Κ.¹⁷⁶

Στα πλαίσια της σύμβασης factoring, η αποζημίωση σε περίπτωση λύσης της σύμβασης με καταγγελία, όταν αυτή οφείλεται από τον προμηθευτή, έγκειται σύμφωνα με την αναλογική εφαρμογή του Α.Κ. 700, στην καταβολή της αμοιβής του πράκτορα για τις υπηρεσίες που είχε αναλάβει να παρέχει αυτός, εφόσον αφαιρεθούν πρώτα οι δαπάνες που εξοικονομήθηκαν από την ματαίωση της σύμβασης, όπως για παράδειγμα ο προεξοφλητικός τόκος που χρεώνει ο πράκτορας. Αντίστοιχα, στην περίπτωση που την αποζημίωση οφείλει ο πράκτορας, αυτή έγκειται στις ζημίες που υπέστη ο προμηθευτής, μέχρι να ανασυγκροτήσει την επιχείρησή του, ώστε να ανταποκρίνεται σε υποχρεώσεις όπως αυτές της παρακολούθησης και είσπραξης απαιτήσεων, τις οποίες είχε αναλάβει ο πράκτορας και οι οποίες ζημίες, μπορεί να οφείλονται σε ενδεχόμενη απώλεια εσόδων λόγω μη είσπραξης απαιτήσεων του προμηθευτή κατά των οφειλετών του.

Ως προς τις συνέπειες της άκυρης καταγγελίας της συμβάσεως factoring, είναι ανύπαρκτες. Η άκυρη καταγγελία δεν λύει τη σύμβαση και συνεπώς, δεν αίρει την υποχρέωση παροχής του καταγγέλλοντος, ούτε θίγει την αντίστοιχη αξίωση εκπληρώσεως του αντισυμβαλλομένου του. Οι συμβαλλόμενοι, εξακολουθούν να δικαιούνται και να υποχρεούνται, σε εκπλήρωση με όλες τις συνέπειες που συνεπάγεται αυτό. Επομένως, στην περίπτωση της άκυρης καταγγελίας, αποκαταστατέες είναι οι ζημίες από τη μη εκπλήρωση της παροχής του καταγγέλλοντος, ο οποίος νομίζει ότι έχει λυθεί η σύμβαση και ότι δεν δεσμεύεται πλέον από αυτήν και άρα για τον λόγο αυτό δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του.¹⁷⁷

¹⁷⁶ Στο ίδιο, ό.π. 179-180

¹⁷⁷ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 184

3.7 Δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων του Α.Κ.

Η σύνθετη φύση των υπηρεσιών που προσφέρονται σε μια σύμβαση factoring, δημιουργεί ένα πλέγμα υποχρεώσεων και δικαιωμάτων των συμβαλλομένων, στα πλαίσια της οποίας, οφείλουν παροχές και αντιπαροχές, με συνέπεια την γέννηση λόγου καταγγελίας της σύμβασης, στο πρόσωπο του ενός από τους συμβαλλομένους.

Όμως, δεν αποκλείεται η ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης να αφορά ουσιώδη υποχρέωση, στα πλαίσια της οποίας παρουσιάστηκε αδυναμία παροχής ή υπερημερία του οφειλέτη, χωρίς ωστόσο να κινδυνεύει εξ αιτίας της να ανατραπεί η σύμβαση στο σύνολό της.

Στην περίπτωση αυτή, τίθεται θέμα κατά πόσο μπορούν να εφαρμοστούν οι γενικές διατάξεις του ενοχικού δικαίου που διέπουν τις αμφοτεροβαρείς συμβάσεις, του Α.Κ. Η δυνατότητα αυτή, δεν πρέπει να αποκλειστεί εκ των προτέρων, αλλά πρέπει να ερευνηθούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι δυνατή μία τέτοια εφαρμογή.

Η εφαρμογή αυτή αρχικά, διαφοροποιείται ανάλογα με το αν η σύμβαση, έχει απλώς υπογραφεί και παραμένει ανεκτέλεστη, όπου είναι δυνατή η εφαρμογή των διατάξεων Α.Κ., ιδίως στην περίπτωση που ο πράκτορας-δανειστής δεν επιθυμεί την εκτέλεση της σύμβασης, ή έχει αρχίσει να εκτελείται, όπου η εφαρμογή των διατάξεων θα κριθεί από τη φύση της οφειλόμενης παροχής.

Η σύμβαση factoring, εκτός από διαρκής είναι και σύμβαση εκτελεστέα κατά διαδοχικές παροχές, είναι εύλογο λοιπόν, στην πορεία της συνεργασίας να ακολουθούν και διαδοχικές παραδόσεις τιμολογίων στον πράκτορα κάθε φορά που θα γεννώνται νέες απαιτήσεις του προμηθευτή κατά των οφειλετών του. Οι παραδόσεις αυτές, συνιστούν μεμονωμένες παροχές του προμηθευτή, όπως αντίστοιχα μεμονωμένες παροχές συνιστούν και οι εκάστοτε καταβολές του πράκτορα, οι οποίες αφορούν, τις νέες απαιτήσεις που γεννήθηκαν. Στα πλαίσια αυτών των μεμονωμένων παροχών, τίθεται σε εφαρμογή το άρθρο 386 του Α.Κ., σύμφωνα με το οποίο, αν ο οφειλέτης, περιήλθε σε αδυναμία ή υπερημερία ως προς μία συγκεκριμένη παροχή, ο δανειστής, έχει δικαίωμα να ζητήσει αποζημίωση ή να υπαναχωρήσει ως προς αυτή.

Εάν όμως, η καθυστέρηση ή η αδυναμία, ως προς την τμηματική αυτή παροχή, είναι τόσο ουσιώδης ώστε ο δανειστής, να μην έχει πια συμφέρον στην εκτέλεση της σύμβασης, ή να δημιουργούνται βάσιμοι φόβοι ότι δεν θα εκπληρωθούν οι υπόλοιπες παροχές, ο δανειστής, έχει τα ίδια δικαιώματα τόσο ως προς τις υπολειπόμενες

παροχές, όσο και ως προς το μέρος της σύμβασης που έχει ήδη εκτελεστεί. Κατά τον τρόπο αυτό, δίνεται η δυνατότητα στον δανειστή, να λύσει την σύμβαση με υπαναχώρηση, ανατρέποντας όλα τα αποτελέσματα που έχουν ήδη επέλθει.¹⁷⁸

Εάν όμως, τα μέρη στήριξαν¹⁷⁹ την σύναψη της σύμβασης σε ορισμένα περιστατικά τα οποία μεταβλήθηκαν για έκτακτους λόγους, οι οποίοι δεν ήταν δυνατό να προβλεφθούν και από την μεταβολή αυτή, η παροχή του οφειλέτη ενόψει και της αντιπαροχής, κατέστη υπέρμετρα επαχθής, το δικαστήριο μπορεί σύμφωνα με το άρθρο 388 Α.Κ., ύστερα από αίτηση του οφειλέτη, κατά την κρίση του, να αναγάγει την παροχή αυτή στο μέτρο που αρμόζει, άρα να την μειώσει¹⁸⁰, ή να αποφασίσει την λύση της συμβάσεως εξ ολοκλήρου ή κατά το μη εκτελεσθέν μέρος, αποφασίζοντας την εξαρχής¹⁸¹, ή για το προς εκτέλεση μέρος που έχει εναπομείνει την κατάργηση της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 388 Α.Κ.

Αυτή η λύση της σύμβασης, ή η μείωση των παροχών της για το μέλλον, εφόσον αφορά τις παροχές όλων των μερών, αποτελεί καταγγελία της σύμβασης, με αγωγή και διαπλαστική δικαστική απόφαση, η οποία καθιστά την δυνατότητα λύσεως της σύμβασης, βάσει του άρθρου 388 Α.Κ., δύσχρηστη.¹⁸²

Οι διατάξεις των άρθρων 180 επ. Α.Κ., είναι εφαρμοστέες σε κάθε δικαιοπραξία ανεξαρτήτως των ιδιαιτεροτήτων της. Ωστόσο, γενικά στις διαρκείς ενοχές, οι λόγοι ακυρότητας ή ακυρωσίας, όταν η σύμβαση έχει ήδη λειτουργήσει αναπτύσσοντας τα αποτελέσματά της, δεν κρίνεται πρακτικό, ούτε σκόπιμο να δράσουν ανατρεπτικά, παραβλέποντας την υφιστάμενη πραγματική κατάσταση, καταλύοντας αναδρομικά τη σχέση. Έτσι οι λόγοι αυτοί, επιδρούν μόνο μελλοντικά στη σύμβαση και επέχουν ουσιαστικά, θέση καταγγελίας της σύμβασης, με βάση την τελολογική συστολή των διατάξεων των άρθρων 180 και 184 Α.Κ., δηλαδή, τον περιορισμό των συνεπειών της ακυρότητας και της ακυρωσίας.

Στην περίπτωση της σύμβασης factoring, τα αποτελέσματά της τόσο στη σχέση μεταξύ προμηθευτή και πράκτορα, όσο και μεταξύ πράκτορα και οφειλέτη, εύκολα ανατρέπονται κατά τις γενικές διατάξεις, χωρίς να δημιουργούν ιδιαίτερα προβλήματα σκοπιμότητας ή προστασίας των τρίτων, άρα δεν υπάρχει λόγος απόκλισης από τις γενικές διατάξεις του Α.Κ., για τα αποτελέσματα της ακυρότητας

¹⁷⁸ Στο ίδιο, ό.π., σελ. 238

¹⁷⁹ αφού έλαβαν υπόψη τους την καλή πίστη και των συναλλακτικών ηθών

¹⁸⁰ ώστε να μην είναι υπέρμετρα επαχθής

¹⁸¹ αναδρομική

¹⁸² Στο ίδιο, ό.π., σελ. 162

και της ακυρωσίας. Εξαίρεση στον γενικό κανόνα, αποτελεί η περίπτωση που ο πράκτορας, έχει παράσχει κυριολεκτικά αυτοτελώς υπηρεσίες στον προμηθευτή και σε σχέση πάντα με τις υπηρεσίες αυτές.¹⁸³

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοπτικά οι αιτίες της καθυστέρησης του θεσμού στην Ελλάδα είναι οι εξής:

1. Η έλλειψη ολοκληρωμένου σχετικού νομικού πλαισίου,
2. η έλλειψη ενδιαφέροντος από πλευράς τραπεζών να επεκταθούν σε ένα θεσμό που δημιουργεί αρκετούς κινδύνους για τις εταιρίες που θα ασχολούνται με το factoring,
3. ο αυξημένος επιχειρηματικός κίνδυνος από την ανάληψη εργασιών factoring, ιδιαίτερα σε μια χώρα σαν την Ελλάδα που βρίσκεται "απομονωμένη" στη νοτιο - ανατολική Ευρώπη,
4. οι ελληνικές εταιρείες δεν ήταν δυνατό να διευρύνουν απότομα τις εξαγωγές τους σε χώρες «υψηλού επιχειρηματικού ρίσκου» χωρίς την ύπαρξη των κατάλληλων υποδομών.
5. η έλλειψη γνώσεων ως προς τα προσφερόμενα πλεονεκτημάτα
6. η αντίληψη ότι η συνεργασία και οι προσφερόμενες υπηρεσίες του factoring προς τον πελάτη του, θα συντελέσουν στον ουσιαστικό εκσυγχρονισμό και βελτίωση της αποδοτικότητας της επιχείρησης.

Ωστόσο, ο ελληνικός επιχειρηματικός κόσμος, διστακτικά μεν κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής του θεσμού, αναγνώρισε τις ωφέλειες που προσφέρει η επιλογή του factoring, γεγονός που συντέλεσε στην ραγδαία ανάπτυξή του.

Σήμερα πλέον στην Ελλάδα, πολλές επιχειρήσεις, εμπιστεύονται τις εταιρείες factoring, για τους εξής λόγους:

1. είναι οικονομικά εύρωστες είναι και γνώστες της αγοράς,
2. μπορούν να λάβουν άμεση χρηματοδότηση και
3. προκειμένου να απαλλαγουν οι ίδιες από το βάρος της παρακολούθησης και ενδεχόμενης δικαστικής επιδίωξης των απαιτήσεών τους κατά των πελατών τους.

Παράλληλα, δημιουργήθηκε το κατάλληλο νομικό πλαίσιο, με την ειδική νομοθεσία για τη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων, ν.

¹⁸³ Σ. Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 177

1905/1990, όπως αυτός τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, με πολλές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, ο οποίος βοήθησε στον εκσυγχρονισμό της επιχειρηματικής δράσης.

Ενόψει της εκσυγχρονιστικής τάσης που παρουσιάζει ο θεσμός, αντίστοιχα εκσυγχρονιστική, πρέπει να είναι και η εφαρμογή του δικαίου και η νομολογιακή αντιμετώπιση των ζητημάτων που είναι δυνατόν να προκύψουν κατά την εφαρμογή του.

Ο εφαρμοστής του δικαίου, καλείται να αναλάβει το δύσκολο έργο της αντιμετώπισης, πρωτοεμφανιζόμενων νομικών ζητημάτων, που συνεχώς η σύγχρονη συναλλακτική πρακτική δημιουργεί. Στόχος του είναι, να επαυξήσει την αυστηρότητα του δικαστικού ελέγχου αναφορικά με τους όρους των συναλλαγών και με αυτό τον τρόπο να προστατευτεί ο οφειλέτης σε σχέση με τις εταιρείες factoring και τις προμηθεύτριες εταιρείες,.

Αυτά θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη του θεσμού και αυτός με τη σειρά του θα συμβάλλει στην υποστήριξη των εξαγωγικών δραστηριοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων.

Η τελική απήχηση του θεσμού στην ελληνική αγορά, θα εξαρτηθεί από παράγοντες όπως,

1. η σωστή ενημέρωση και μάρκετινγκ του προϊόντος από τις εταιρείες factoring,
2. η παροχή υπηρεσιών factoring σε επίλεκτο πελατολόγιο,
3. η σωστή αξιοποίηση του δικτύου των μητρικών τραπεζών των εταιρειών factoring και τέλος απο
4. τις θεσμικές παρεμβάσεις τόσο του Υπουργείου Οικονομικών όσο και της Τράπεζας της Ελλάδας, οι οποίες θα δημιουργήσουν νέα συγκριτικά πλεονεκτήματα στην εφαρμογή του θεσμού με την τελική μείωση του κόστους παροχής υπηρεσιών.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι στις προηγμένες χώρες το factoring, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ολοκληρωμένη χρηματοοικονομική λειτουργία των επιχειρήσεων, παρουσιάζοντας συνεχείς ανοδικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Οι προοπτικές του θεσμού στη χώρα μας, είναι σίγουρα πολύ καλές και ο ρυθμός ανάπτυξής του προβλέπεται ραγδαίος με τη δραστηριοποίηση πολλών τραπεζών ή θυγατρικών τους σε αυτό το προϊόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξανδρίδης Μ., *Χρηματοδοτική Διαχείριση*, Εκδόσεις σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα 2004

Αποστολόπουλος Ι., *Ειδικά Θέματα Χρηματοδοτικής Διοικήσεως. Μέθοδοι-Εργαλεία-Εφαρμογές*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλη, Αθήνα 2007

Βάθης Β., *Η σύμβαση factoring*, Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, Αθήνα 1995

Βασιλείου Δ. – Ηρειώτης Ν., *Χρηματοοικονομική Διοίκηση. Θεωρία και Πρακτική*, Εκδόσεις Rosili, Αθήνα 2008

Βελέντζας Γ., *Δίκαιο Τραπεζών και Τραπεζικών συμβάσεων (Εργασιών)*, Θεσσαλονίκη 1996

Γαλάνης Β., *Leasing, Factoring, Forfaiting, Franchising, Verture Capital. Η λειτουργία των σύγχρονων χρηματοοικονομικών θεσμών στη χώρα μας*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2000

Γεωργακόπουλος Γ., *Το δίκαιο των διαρκών ενοχών*, Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα 1979

Γεωργιάδης Α., *Νέες Μορφές Συμβάσεων της Σύγχρονης Οικονομίας. Leasing-Factoring-Forfaiting-Franchising*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθηνα-Κομοτηνή 1998

του ιδίου, *Νέες Μορφές Συμβάσεων της Σύγχρονης Οικονομίας. Leasing-Factoring-Forfaiting-Franchising*, Τέταρτη έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθηνα-Κομοτηνή 2000

Ελληνική Ένωση factoring, *Το factoring ως Χρηματοοικονομικό Εργαλείο των Επιχειρήσεων*, Επιτροπή Εκπαίδευσης, Αθήνα 2013

Κόντος Γ., *Λογιστική Τραπεζών και Εταιρειών Leasing και Factoring*, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα 2007

Λιακόπουλος Θ., *Η σύμβαση factoring*, ΕΕμπΔ 1998

Μαλακός Π. – Δεμίρης Χ., *Νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα*, Εκδόσεις Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 1994

Μητσιόπουλος Γ., *Factoring-Forfaiting (Σύγχρονοι Θεσμοί χρηματοδοτήσεων)*, Εκδόσεις Σμπίλιας «Το Οικονομικόν», Αθήνα 1989

Μουργελάς Γ., *Οι χρηματοδοτικοί θεσμοί factoring και leasing*, Δελτίο Ε.Ε.Τ., Β τριμ. 1996

Ψυχομάνης Σ., *Το factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1996

του ιδίου, *Οι Τράπεζες και η εποπτεία τους, (Δίκαιο του Τραπεζικού συστήματος)*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 2006

Ξένη βιβλιογραφία

Dav. Hawkins, *The Business of Factoring. A Guide to Factoring and Invoice Discounting*, London 1993, McGraw-Hill Book Company

Leora Klapper, *The role of factoring for financing small and medium enterprises*, Journal of Banking and Finance, 2006

Διαδικτυακοί τόποι

efessos.lib.uoa.gr, ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

www.factors-chain.com

Νομολογία

N.1905/1990

N.2168/1993

ΕΝΠΘ/ΤΕ Συν 511/7/1992 και 557/6/95

Εφ.Αθ. 6778/2007

Εφ.Αθ. 5368/10